

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ

της 11ης Ιουλίου 2000*

Περιεχόμενα

I — Εισαγωγή	I-11311
II — Το νομικό πλαίσιο	I-11311
A — Οι διατάξεις της συμφωνίας TRIPs	I-11311
B — Οι κοινοτικές διατάξεις	I-11312
III — Τα πραγματικά περιστατικά και τα προδικαστικά ερωτήματα	I-11313
A — Υπόθεση C-300/98	I-11313
B — Υπόθεση C-392/98	I-11315
IV — Η απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα	I-11317
A — Επί του παραδεκτού του προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-300/98	I-11317
B — Επί της ουσίας των προδικαστικών ερωτημάτων	I-11319
α) Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να ερμηνεύσει το άρθρο 50 της συμφωνίας TRIPs σε περίπτωση που το άρθρο αυτό εφαρμόζεται σε τομείς στους οποίους δεν υφίσταται ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα (πρώτο ερώτημα στην υπόθεση C-392/98)	I-11319
αα) Η θεσμική ισορροπία μεταξύ των κοινοτικών και των εθνικών αρχών	I-11324
αβ) Η θεσμική ισορροπία μεταξύ του Δικαστηρίου και των λοιπών κοινοτικών οργάνων	I-11325
αγ) Το ζήτημα της ομοιόμορφης ερμηνείας της συμφωνίας TRIPs	I-11328
αδ) Οι υποχρεώσεις που βαρύνουν τον εθνικό δικαστή	I-11334
β) Επί του άμεσου αποτελέσματος του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs (μοναδικό ερώτημα στην υπόθεση C-300/98 και δεύτερο ερώτημα στην υπόθεση C-392/98)	I-11337
γ) Επί της ερμηνείας της έννοιας «δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας» κατά το άρθρο 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs (τρίτο ερώτημα στην υπόθεση C-392/92)	I-11339
V — Πρόταση	I-11343

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ελληνική.

I — Εισαγωγή

1. Με τις παρούσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικών αποφάσεων, που ασκήθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 177 της Συνθήκης ΕΚ (κατέστη άρθρο 234 ΕΚ), το Arrondissementsrechtbank te's-Gravenhage (Κάτω Χώρες) και το Hoge Raad der Nederlanden (Κάτω Χώρες) υπέβαλαν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 50 της συμφωνίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (στο εξής: συμφωνία TRIPs), η οποία αποτελεί το παράρτημα 1Γ της Συμφωνίας για την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (στο εξής: ΠΟΕ), η οποία εγκρίθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας, καθόσον αφορά τα θέματα που εμπíπτουν στις αρμοδιότητές της, με την απόφαση 94/800/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994¹. Ειδικότερα, το Δικαστήριο ερωτάται σχετικά με την έννοια του «δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας», στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 50, παράγραφος 1, της συμφωνίας TRIPs. Ωστόσο, προτού προβεί στον ερμηνευτικό προσδιορισμό της ανωτέρω έννοιας, το Δικαστήριο καλείται να κρίνει, αφενός, αν είναι εν προκειμένω αρμόδιο να ερμηνεύσει το άρθρο 50 της συμφωνίας TRIPs και, αφετέρου, αν η παράγραφος 6 του εν λόγω άρθρου έχει άμεσο αποτέλεσμα.

II — Το νομικό πλαίσιο

A — Οι διατάξεις της συμφωνίας TRIPs

2. Η συμφωνία για τον ΠΟΕ και η συμφωνία TRIPs, που συνομολογήθηκε στο πλαίσιο της

πρώτης, είναι γνωστές στο Δικαστήριο από προηγούμενες υποθέσεις στις οποίες τέθηκαν ζητήματα ερμηνείας των διατάξεών τους².

3. Το άρθρο 50 της συμφωνίας TRIPs, του οποίου ζητούν την ερμηνεία τα αιτούντα εθνικά δικαστήρια, προβλέπει, καθόσον ενδιαφέρει εν προκειμένω, τα εξής:

«1. Οι δικαστικές αρχές έχουν την εξουσία να διατάσσουν την άμεση και αποτελεσματική εφαρμογή προσωρινών μέτρων:

α) προκειμένου να αποτραπεί η παραβίαση κάποιου δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ειδικότερα για να αποτραπεί η είσοδος στα υπαγόμενα στη δικαιοδοσία τους δίκτυα εμπορίας αγαθών, συμπεριλαμβανομένων εισαγόμενων αγαθών αμέσως μετά τον εκτελωνισμό τους·

β) προκειμένου να διαφυλαχθούν αποδεικτικά στοιχεία που αναφέρονται στην υποτιθέμενη παραβίαση.

1 — ΕΕ L 336, της 23ης Δεκεμβρίου 1994, σ. 1.

2 — Μεταξύ αυτών, βλ., ειδικότερα, τις αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 1998, υπόθεση C-53/96, Hermès (Συλλογή 1998, σ. I-3603) και της 23ης Νοεμβρίου 1999, υπόθεση C-149/96, Πορτογαλία κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1999, σ. I-8395).

2. Όταν κρίνεται αναγκαίο, οι δικαστικές αρχές έχουν την εξουσία να θεσπίζουν προσωρινά μέτρα χωρίς πρώτα να ακούσουν τις απόψεις της άλλης πλευράς, ιδίως όταν πιθανολογείται ότι τυχόν καθυστέρηση ενδέχεται να προκαλέσει ανεπανόρθωτη βλάβη στο πρόσωπο στο οποίο ανήκει το σχετικό δικαίωμα, ή όταν αποδεικνύεται ότι υπάρχει κίνδυνος καταστροφής συναφών αποδεικτικών στοιχείων.

(...)

4. Όταν έχουν αποφασισθεί προσωρινά μέτρα χωρίς πρώτα να ακουστούν οι απόψεις της άλλης πλευράς, τα θιγόμενα μέρη πρέπει να ενημερώνονται σχετικά αμελλητί και πάντως το αργότερο μετά την εκτέλεση των μέτρων. Με αίτηση του εναγομένου διενεργείται επανεξέταση των μέτρων, οπότε ο εναγόμενος έχει το δικαίωμα να εκθέσει τις απόψεις του· σκοπός της επανεξέτασης είναι να αποφασισθεί, εντός εύλογου χρονικού διαστήματος από τη γνωστοποίηση των μέτρων, κατά πόσον είναι σκόπιμη η τροποποίηση, ανάκληση ή διατήρηση σε ισχύ των εκάστοτε μέτρων.

(...)

6. Με την επιφύλαξη του άρθρου 4, τα προσωρινά μέτρα τα οποία λαμβάνονται δυνάμει των παραγράφων 1 και 2 ανακαλούνται ή έστω παύουν να ισχύουν μετά από αίτηση του εναγομένου, αν δεν κινηθούν μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα οι προβλεπόμενες διαδικασίες για την έκδοση απόφασης επί της ουσίας της υπόθεσης· το κρίσιμο χρονικό διάστημα καθορίζεται από τη δικαστική αρχή που έχει διατάξει την εκτέλεση των μέτρων, σε περίπτωση που κάτι τέτοιο επιτρέπεται από τη νομοθεσία του οικείου μέλους. Αν δεν υπάρχει ρητός καθορισμός του κρίσιμου χρονικού διαστήματος, αυτό δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο των 20

εργασιμών ημερών ή των 31 ημερολογιακών ημερών, ανάλογα με το ποιο χρονικό διάστημα είναι το μεγαλύτερο.

(..)».

B — Οι κοινοτικές διατάξεις

4. Για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς η οδηγία 98/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 1998, για τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων³, προέβη σε μια προσέγγιση των νομοθεσιών περί προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων των κρατών μελών.

5. Η πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αναφέρει «ότι δεν είναι απαραίτητο να επιχειρηθεί ολοκληρωτική προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών για τα σχέδια και υποδείγματα, αλλά αρκεί η προσέγγιση να περιοριστεί σε εκείνες τις εθνικές νομοθετικές διατάξεις οι οποίες επηρεάζουν αμεσότερα τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς· ότι οι διατάξεις περί κυρώσεων, προσφυγών και επιβολής της νομοθεσίας εμπίπτουν στο εθνικό δίκαιο (...)».

3 — ΕΕ L 289, της 28ης Οκτωβρίου 1998, σ. 28.

6. Εξάλλου, η έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας επισημαίνει «ότι η παρούσα οδηγία δεν αποκλείει την επί των σχεδίων και υποδειγμάτων εφαρμογή εθνικής ή κοινοτικής νομοθεσίας που παρέχει προστασία διαφορετική της παρεχομένης με την καταχώριση ή δημοσίευση σχεδίου ή υποδείγματος, όπως η νομοθεσία σχετικά με τα δικαιώματα από μη καταχωρισμένα σχέδια και υποδείγματα, τα εμπορικά σήματα, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τα υποδείγματα χρησιμότητας, τον αθέμιτο ανταγωνισμό ή την αστική ευθύνη».

7. Τέλος, το άρθρο 16 της οδηγίας ορίζει ότι:

«Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν θίγουν άλλες διατάξεις του κοινοτικού ή του οικείου εθνικού δικαίου σχετικά με τα δικαιώματα από μη καταχωρισμένα σχέδια και υποδείγματα, τα εμπορικά σήματα ή άλλα διακριτικά σημεία, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τα υποδείγματα χρησιμότητας, τα τυπογραφικά στοιχεία, την αστική ευθύνη ή τον αθέμιτο ανταγωνισμό».

III — Τα πραγματικά περιστατικά και τα προδικαστικά ερωτήματα

A — Υπόθεση C-300/98

8. Η εταιρία Parfums Christian Dior SA (στο εξής: Dior), μετά από διεθνείς καταχωρίσεις

που έγιναν και για την Benelux με βάση τα εκάστοτε κατατεθέντα δεδομένα, είναι δικαιούχος σημάτων για τα αρώματα Tendre Poison, Eau Sauvage και Dolce Vita.

9. Η Dior διανέμει τα προϊόντα της εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μέσω κλειστού συστήματος επιλεγμένων σημείων πωλήσεως. Τα προϊόντα Dior έχουν λόγω του γοήτρου και της πολυτελείας τους μια ακτινοβολία, η οποία βρίσκει έκφραση και στις διαφημίσεις των προϊόντων αυτών.

10. Η εταιρία Tuk Consultancy BV (στο εξής: Tuk) πωλούσε και παρέδιδε αρώματα με σήματα Dior σε διάφορες εταιρίες, μεταξύ των οποίων στην Digros BV, η οποία εδρεύει στο Hoofddorp.

11. Στο πλαίσιο της κύριας δίκης, που συνιστά διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων, η Dior ζήτησε να παύσει η Tuk κάθε πώληση προϊόντων με σήμα Dior που δεν έχουν τεθεί στο εμπόριο εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (στο εξής: EOX) από την Dior ή με τη συγκατάθεσή της, και τούτο με απειλή χρηματικής ποινής, ενώ υπέβαλε και άλλα παρεπόμενα αιτήματα.

12. Όπως αναφέρεται στη διάταξη περί παραπομπής, η Dior ισχυρίστηκε συναφώς ότι η Tuk πωλώντας αρώματα με σήματα Dior προσέβαλε τα δικαιώματα της τελευ-

ταίας επί των σημάτων της, δεδομένου ότι τα εν λόγω αρώματα δεν τέθηκαν στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ από την Dior ή με τη συγκατάθεσή της. Η δε Tük, προσκομίζοντας έκθεση λογιστή πραγματογνώμονα, απέδειξε ότι απέκτησε τα εν λόγω αρώματα εντός των Κάτω Χωρών και, συνεπώς, εντός του ΕΟΧ. Ωστόσο, απλώς και μόνον το γεγονός ότι η Tük αγόρασε τα αρώματα στις Κάτω Χώρες δεν σήμαινε ότι τα αρώματα αυτά τέθηκαν στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ από την Dior ή με τη συγκατάθεσή της. Τέλος, οι διάδικοι συζήτησαν εν εκτάσει το ζήτημα ποιος πρέπει να φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι τα εν λόγω αρώματα τέθηκαν από την Dior στο εμπόριο εντός ή εκτός του ΕΟΧ.

13. Κατά μη οριστική του κρίση ο Πρόεδρος του αιτούντος δικαστηρίου θεώρησε, καταρχάς, ότι σε μια περίπτωση όπως η παρούσα έπρεπε να γίνει διάκριση μεταξύ, αφενός, του ζητήματος αν η Tük προσβάλλει τα δικαιώματα της Dior επί των σημάτων της (πράγμα το οποίο δεν δικαιούται να πράξει) και, αφετέρου, του ζητήματος αν η Tük δημιουργεί ρήγμα στο κλειστό σύστημα διανομής της Dior (πράγμα που κάλλιστα δικαιούται να πράξει). Στη συνέχεια, επικαλούμενος την θεωρία της κοινοτικής αναλώσεως, εξέτασε το ζήτημα μέχρι πού πρέπει να φθάσει ο μετέχον στο εμπορικό κύκλωμα για να αποτρέψει το ενδεχόμενο να πωλήσει εμπορεύματα που, και μιν τέθηκαν στο εμπόριο με τη συγκατάθεση του δικαιούχου του σήματος, αλλά δεν τέθηκαν κατά τον τρόπο αυτόν στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ. Τέλος, ο Πρόεδρος του αιτούντος δικαστηρίου κατέληξε στο συμπέρασμα, αφενός, πως, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι εν προκειμένω έχει διαπιστωθεί η προέλευση των αρωμάτων, ότι έχει αποδειχθεί επαρκώς πως τα εν λόγω αρώματα αγοράστηκαν εντός του ΕΟΧ και ότι παρασχέθηκαν στην Tük εντός του ΕΟΧ, ενώ η τελευταία δεν μπορούσε να διακρίνει από τα

ίδια τα εμπορεύματα πως προορίζονταν για αγορές εκτός του ΕΟΧ, προς το παρόν δεν πρέπει να επιβληθεί στην Tük γενική απαγόρευση, και, αφετέρου, πως ουδείς λόγος συντρέχει να μην απαγορευθεί στην Tük να πωλεί προϊόντα Dior — που φέρουν τα σήματα Tendre Poison, Eau Sauvage et Dolce Vita — εκτός αν τα αγόρασε και τα παρέλαβε από προμηθευτές εγκατεστημένους εντός του ΕΟΧ, οι οποίοι της βεβαίωσαν γραπτώς ότι προμηθεύθηκαν τα σχετικά εμπορεύματα εντός του ΕΟΧ.

14. Ακολούθως, ο Πρόεδρος του αιτούντος δικαστηρίου έκανε αυτεπαγγέλτως μνεία του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs και παρατήρησε ότι το ζήτημα αν το άρθρο αυτό έχει άμεσο αποτέλεσμα ερίζεται. Ανέφερε συναφώς ότι στην απόφαση Hermès⁴, το Δικαστήριο έκρινε πως το μέτρο που λαμβάνεται στο πλαίσιο της κατά το ολλανδικό δίκαιο διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων είναι «προσωρινό μέτρο» υπό την έννοια του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs, αλλά δεν αποφάνθηκε επί του ζητήματος του άμεσου αποτελέσματος της εν λόγω διατάξεως. Για το λόγο αυτόν, ο Πρόεδρος του αιτούντος δικαστηρίου εκτίμησε ότι, πριν εκδώσει οριστική απόφαση, έπρεπε εν προκειμένω να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο βάσει του άρθρου 177 της Συνθήκης.

15. Με βάση τις ανωτέρω σκέψεις και αφού προηγουμένως έκρινε ότι τα δικαστικά έξοδα θα πρέπει να συμψηφισθούν όταν εκδοθεί

4 — Προμηθεύσα στην υποσημείωση 2.

οριστική απόφαση, ο Πρόεδρος του αιτούντος δικαστηρίου, αποφαινόμενος στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων:

— απαγόρευσε στην Tük να πωλεί προϊόντα Dior που φέρουν τα σήματα TENDRE POISON, EAU SAUVAGE και DOLCE VITA, εφόσον δεν τα έχει αποκτήσει από ανεξάρτητους προμηθευτές που της βεβαίωσαν γραπτώς ότι προμηθεύθηκαν τα προϊόντα αυτά εντός του ΕΟΧ·

— κάλεσε την Tük να αποδείξει, απλώς κατόπιν αιτήσεως του δικηγόρου της Dior, ότι πληρούνται οι ανωτέρω προϋποθέσεις, είτε κοινοποιώντας εμπιστευτικώς στον εν λόγω δικηγόρο τις ανωτέρω δηλώσεις των προμηθευτών της (αν ο δικηγόρος δηλώσει ότι δέχεται να εξασφαλίσει την εμπιστευτικότητα) είτε κοινοποιώντας του σχετική δήλωση λογιστή πραγματογνώμονα (αν η Dior δέχεται να υποβληθεί στα σχετικά έξοδα)·

— κήρυξε τη διάταξη προσωρινώς εκτελεστική, και, τέλος,

— ζήτησε από το Δικαστήριο να απαντήσει κατά το άρθρο 177 της Συνθήκης επί του ακολούθου ερωτήματος:

«Πρέπει το άρθρο 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs να ερμηνευθεί ως έχον άμεσο αποτέλεσμα υπό την έννοια ότι τα έννομα αποτελέσματα που συνεπάγεται παράγονται και στην περίπτωση που η εθνική νομοθεσία δεν περιέχει ανάλογη διάταξη.»

B — Υπόθεση C-392/98

16. Η Wilhelm Layer GmbH & Co. KG (στο εξής: Layer Γερμανίας) σχεδιάζει και κατασκευάζει ικριώματα, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται το καλούμενο Allroundsteiger⁵. Η Layer Κάτω Χωρών (στο εξής, από κοινού με τη Layer Γερμανίας: Layer) είναι θυγατρική εταιρία της Layer Γερμανίας και αποκλειστικός εισαγωγέας των ικριωμάτων Allroundsteiger για τις Κάτω Χώρες.

17. Το γερμανικό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας χορήγησε το 1974 στον Eberhard Layer δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για το σύστημα συνδέσεως του ικριώματος Allroundsteiger. Η ισχύς του διπλώματος αυτού έληξε στις 16 Οκτωβρίου 1994. Στις 8 Αυγούστου 1975 ο Eberhard Layer υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας στις Κάτω Χώρες για ένα σύστημα ικριωμάτων (steigersysteem), επικαλούμενος

5 — Το ικριώμα Allroundsteiger αποτελείται από μια σειρά χωριστών εξαρτημάτων τα οποία συναρμολογούνται μεταξύ τους κατά συγκεκριμένο τρόπο, μέσω ενός συστήματος συνδέσεως το οποίο τοποθετείται στους σωλήνες του ικριώματος.

συναφώς δικαίωμα προτεραιότητας, λόγω του γερμανικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Η ισχύς του χορηγηθέντος κατόπιν της εν λόγω αιτήσεως ολλανδικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας έληξε στις 7 Αυγούστου 1995.

18. Ο Van Dijk, ο οποίος ενεργεί υπό την επωνυμία Assco Holland Steigers Plettac Nederland, διαθέτει στην αγορά εντός των Κάτω Χωρών ένα σύστημα ικριωμάτων κατασκευασμένο από την εταιρία Assco Gerüste GmbH (στο εξής: Assco Γερμανίας ή, από κοινού με την Assco Holland Steigers Plettac Nederland, Assco), γνωστό ως Assco Rondosteiger. Το τελευταίο είναι, όσον αφορά το σύστημα συνδέσεώς του και τις διαστάσεις του, πανομοιότυπο με το ικρίωμα Allroundsteiger της Layher.

19. Επειδή η Layher Γερμανίας διαπίστωσε ότι το Assco Rondosteiger αποτελεί, όσον αφορά τα βασικά στοιχεία του, απολύτως παρεμφερές αντίγραφο του Allroundsteiger της Layher, ενήγγαγε την Assco Γερμανίας και δύο από τους διευθυντές της ενώπιον του Landgericht της Κολωνίας, ζητώντας, κατ' ουσίαν, να τους απαγορευθεί να προσφέρουν ή να διαθέτουν στο εμπόριο εντός της Γερμανίας ικρίωματα ή εξαρτήματα ικριωμάτων, τα οποία είναι εξοπλισμένα, συνοπτικά, με σύστημα συνδέσεως όμοιο προς το σύστημα της Layher. Το Landgericht δέχθηκε το εν λόγω αίτημα με διάταξη της 27ης Ιουνίου 1996· στο πλαίσιο της κατ' έφεση δίκης η διάταξη επικυρώθηκε με ελαφρώς τροποποιημένη διατύπωση.

20. Η Layer θέλησε να πετύχει παρόμοια δικαστική απόφαση και στις Κάτω Χώρες.

Ακολουθώντας λοιπόν τη διαδικασία λήψεως ασφαλιστικών μέτρων ενώπιον του Προέδρου του Rechtbank te Utrecht, ζήτησε να απαγορευθεί στην Assco, επ' απειλή επιβολής χρηματικής ποινής, η εισαγωγή, η πώληση, η προσφορά προς πώληση ή η καθ' οιονδήποτε τρόπο διάθεση στο εμπόριο, εντός των Κάτω Χωρών, του Assco Rondosteiger, στην παρούσα μορφή του, ή των εξαρτημάτων του.

21. Η Layher στήριξε το αίτημά της στο γεγονός ότι η συμπεριφορά της Assco απέναντί της είναι παράνομη, καθόσον αυτή διαθέτει στην αγορά σύστημα ικριωμάτων, το οποίο αποτελεί πιστή απομίμηση του Allroundsteiger. Στο σημείο αυτό πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως αναφέρεται στην διάταξη περί παραπομπής, κατά το ολλανδικό δίκαιο, η προστασία ενός βιομηχανικού σχεδίου, καθόσον το τελευταίο δεν προστατεύεται ως αποκλειστικό δικαίωμα δυνάμει του ενιαίου νόμου Benelux περί σχεδίων ή προτύπων⁶, μπορεί να στηριχθεί στις γενικές διατάξεις του Burgerlijk Wetboek (ολλανδικού Αστικού Κώδικα) περί αδικιοπραξιών (μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1992, τα άρθρα 1401 επ. του Αστικού Κώδικα· έκτοτε τα άρθρα 6 και 162 επ. του Αστικού Κώδικα).

22. Ο πρόεδρος του Rechtbank δέχθηκε κατ' ουσίαν το ως άνω αίτημα. Συναφώς όρισε, καθόσον είναι απαραίτητο, ότι το χρονικό διάστημα, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs, ανέρχεται σε ένα έτος.

6 — Σχετικός με τον νόμο αυτόν, βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 1982, υπόθεση 144/81, Keurkoop (Σύλλογη 1982, σ. 2853).

23. Η Assco άσκησε έφεση κατά της ως άνω διατάξεως ενώπιον του Gerechtshof te Amsterdam, στρεφόμενη μεταξύ άλλων κατά της διαπιστώσεως του προέδρου του Rechtbank ότι το χρονικό διάστημα του ενός έτους πρέπει να θεωρηθεί ως εύλογο υπό την έννοια του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs. Η Layher αντέτεινε συναφώς ότι η επίμαχη διαδικασία λήψεως ασφαλιστικών μέτρων δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «provisional measure» (προσωρινό μέτρο) υπό την έννοια της διατάξεως αυτής. Το Gerechtshof έκρινε ότι ο εν λόγω ισχυρισμός αποτελεί αντέφεση, την οποία και έκρινε βάσιμη. Εξαφάνισε τη διάταξη του προέδρου του Rechtbank, στο πλαίσιο της εφέσεως και της αντεφέσεως, καθόσον αυτή διαλαμβάνει ότι το χρονικό διάστημα του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs ανέρχεται σε ένα έτος, και επικύρωσε κατά τα λοιπά, στο πλαίσιο της εφέσεως, τη διάταξη.

24. Η Assco άσκησε αίτηση αναίρεσεως κατά της ανωτέρω αποφάσεως ενώπιον του Hoge Raad der Nederlanden. Το τελευταίο, προκειμένου να μπορέσει να εκδώσει την απόφαση επί της ασκηθείσης αιτήσεως αναίρεσεως, ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Είναι το Δικαστήριο αρμόδιο για την ερμηνεία του άρθρου 50 της συμφωνίας TRIPs και στο μέτρο που οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν αφορούν προσωρινά μέτρα τα οποία σκοπούν στην αποτροπή της προσβολής κάποιου δικαιώματος επί του σήματος;
- 2) Έχει το άρθρο 50 της Συμφωνίας TRIPs, ιδίως δε η παράγραφος 6 του εν λόγω άρθρου, άμεσο αποτέλεσμα;

3) Στην περίπτωση κατά την οποία κατά της απομμήσεως ενός βιομηχανικού σχεδίου μπορεί να ασκηθεί ένδικο βοήθημα, κατά το εθνικό αστικό δίκαιο βάσει των γενικών διατάξεων περί αδικοπραξιών, ιδίως στον τομέα του αθεμίτου ανταγωνισμού, πρέπει η ούτως παρεχόμενη στον δικαιούχο προστασία να θεωρηθεί ως “δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας” υπό την έννοια του άρθρου 50, παράγραφος 1, της Συμφωνίας TRIPs;»

IV – Η απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα

25. Θα αναλύσω τα ουσιαστικά ζητήματα που τίθενται με τα προδικαστικά ερωτήματα που έθεσαν οι εθνικοί δικαστές (B), αφού προηγουμένως διερευνήσω το ζήτημα του παραδεκτού του προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-300/98 (A).

A — Επί του παραδεκτού του προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-300/98

26. Σε ό,τι αφορά στη λυσιτέλεια των προδικαστικών ερωτημάτων, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «δεν είναι αρμόδιο να απαντά στο αιτούν δικαστήριο οσάκις τα ερωτήματα που

του υποβλήθηκαν δεν έχουν καμία σχέση με τα περιστατικά ή με το αντικείμενο της διαδικασίας της κύριας δίκης και, επομένως, δεν ανταποκρίνονται σε αντικειμενική ανάγκη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης»⁷.

27. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι «η ανάγκη να δοθεί ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου που να είναι χρήσιμη για το εθνικό δικαστήριο απαιτεί να προσδιορίζει το ανωτέρω δικαστήριο το πραγματικό και κανονιστικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσονται τα ερωτήματα που υποβάλλει ή, τουλάχιστον, να εξηγήει τις υποθέσεις επί των οποίων στηρίζονται τα ερωτήματα αυτά»⁸.

28. Όπως επισημαίνουν με τις γραπτές παρατηρήσεις τους το Συμβούλιο και η Επιτροπή, στην περίπτωση της υποθέσεως C-300/92 φαίνεται ότι το προδικαστικό ερώτημα που έθεσε ο εθνικός δικαστής δεν ανταποκρίνεται σε αντικειμενική ανάγκη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης. Η δε διάταξη περί παραπομπής δεν εξηγεί κατά ποιον τρόπο δύναται να επηρεάσει την κρίση επί της επίμαχης διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων η απάντηση του Δικαστηρίου στο τεθέν προδικαστικό ερώτημα.

29. Συγκεκριμένα, η διάταξη περί παραπομπής αναφέρεται σε μια δικαστική διαδικα-

σία η οποία αφορά μεν το δικαίω των εμπορικών σημάτων, πλην όμως ουδόλως συνάγεται ότι η διαδικασία αυτή μπορεί να συνδεθεί με τα ζητήματα της ερμηνείας και του άμεσου αποτελέσματος του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPS. Ειδικότερα, απ' όσα αναφέρει ο εθνικός δικαστής δεν προκύπτει ότι, κατά την ανωτέρω διαδικασία, έχει τεθεί ζήτημα προσδιορισμού του χρονικού διαστήματος εντός του οποίου η καθής η αίτηση εταιρία θα μπορούσε να ζητήσει την κατάργηση των ληφθέντων ασφαλιστικών μέτρων. Εξάλλου, η διάταξη περί παραπομπής κάνει σαφές ότι το προδικαστικό ερώτημα τέθηκε αυτεπαγγέλτως από το αιτούν δικαστήριο χωρίς να προηγηθεί καμία σχετική αίτηση ούτε επιχειρηματολογία των μερών της κύριας δίκης. Τέλος, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο έχει ήδη εξετάσει και κατ' ουσίαν οριστικώς αποφανθεί επί των αιτημάτων της Dior, κηρύσσοντας τη διάταξή του προσωρινώς εκτελεστή, ενώ παράλληλα έχει ανακοινώσει ότι τα δικαστικά έξοδα θα πρέπει να συμψηφισθούν όταν εκδοθεί (τυπικώς) οριστική απόφαση, από κανένα συγκεκριμένο στοιχείο δεν προκύπτει εάν και κατά ποιον ακριβώς τρόπο η απάντηση στο τεθέν προδικαστικό ερώτημα θα μπορούσε να επηρεάσει την απόφαση του ενλόγου δικαστηρίου. Δηλαδή, το Δικαστήριο στερείται όλων εκείνων των νομικών και πραγματικών στοιχείων που είναι απαραίτητα προκειμένου να δοθεί μια χρήσιμη απάντηση στο ενλόγω προδικαστικό ερώτημα.

30. Με βάση τα ανωτέρω φρονώ ότι, στο πλαίσιο της υποθέσεως C-300/98, η αίτηση του Arrondissementsrechtbank te's-Gravenhage για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως είναι απαράδεκτη.

7 — Βλ., ενδεικτικώς, τις αποφάσεις της 17ης Μαΐου 1994, υπόθεση C-18/93, Corsica Ferries (Συλλογή 1994, σ. I-1783, σκέψη 14), της 5ης Οκτωβρίου 1995, υπόθεση C-96/94, Centro Servizi Spediporto (Συλλογή 1995, σ. I-2883, σκέψη 45), της 18ης Ιουνίου 1998, υπόθεση C-266/96, Corsica Ferries France (Συλλογή 1998, σ. I-3949, σκέψη 27) και της 9ης Οκτωβρίου 1997, υπόθεση C-291/96, Grado και Bashir (Συλλογή 1997, σ. I-5531, σκέψη 12).

8 — Βλ., ενδεικτικώς, την απόφαση της 20ής Μαρτίου 1996, υπόθεση C-296, Sunino και Data (Συλλογή 1996, σ. I-1543, σκέψη 4).

B — Επί της ουσίας των προδικαστικών ερωτημάτων

α) Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να ερμηνεύσει το άρθρο 50 της συμφωνίας TRIPs σε περίπτωση που το άρθρο αυτό εφαρμόζεται σε τομείς στους οποίους δεν υφίσταται ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα (πρώτο ερώτημα στην υπόθεση C-392/98)

31. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-392/98 το αιτούν δικαστήριο θέτει κατ' ουσίαν το προκριματικό ζήτημα εάν το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει το άρθρο 50 της συμφωνίας TRIPs σε περίπτωση που οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν πρόκειται να εφαρμοστούν σε προσωρινά μέτρα τα οποία σκοπούν στην αποτροπή της προσβολής κάποιου δικαιώματος επί του σήματος, αλλά σε προσωρινά μέτρα τα οποία, όπως συμβαίνει στην υπόθεση της κύριας δίκης, σκοπούν στην προστασία κατά απομιμήσεως βιομηχανικού σχεδίου βάσει των γενικών διατάξεων περί αδικοπραξιών, ιδίως στον τομέα του αθέμτου ανταγωνισμού. Όπως θα αναλύσει στη συνέχεια, το Δικαστήριο καλείται κατ' ουσία να κρίνει το θεμιτό και σκόπιμο της αποδοχής της ερμηνευτικής του αρμοδιότητας ως προς τις διατάξεις πολυμερών διεθνών συμφωνιών, όπως είναι η συμφωνία TRIPs, σε περίπτωση που οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται σε τομείς που δεν υπάρχει ακόμη ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα. Πρόκειται για ένα σύνθετο ζήτημα στο πλαίσιο του οποίου συναντώνται η γενική προβληματική της διαπλοκής διεθνούς, κοινοτικής και εθνικής έννομης τάξεως με το ζήτημα της ρυθμίσεως των θεσμικών σχέσεων του Δικαστηρίου με τα υπόλοιπα κοινοτικά όργανα και τις εθνικές αρχές.

32. Καταρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η συμφωνία TRIPs αποτελεί μια μεικτή συμφωνία για τη σύναψη της οποίας η Κοινότητα και τα κράτη μέλη έχουν συντρέχουσα αρμοδιότητα. Τούτο κρίθηκε ρητώς με την γνωμοδότηση 1/94 του Δικαστηρίου⁹, στην οποία δεν έγινε δεκτή η αποκλειστική βάσει του άρθρου 113 της Συνθήκης (κατέστη, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 133 ΕΚ) αρμοδιότητα της Κοινότητας με το σκεπτικό ότι, εξαιρουμένων των διατάξεων της συμφωνίας TRIPs που αφορούν στην απαγόρευση της θέσεως σε ελεύθερη κυκλοφορία προϊόντων παραποιήσεως/απομιμήσεως, η ενλόγω συμφωνία δεν καλύπτεται από τον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής¹⁰. Παράλληλα, στην ίδια γνωμοδότηση διαπιστώθηκε, αφενός, ότι η πραγματοποιηθείσα εντός του κοινοτικού πλαισίου εναρμόνιση σε ορισμένους τομείς που καλύπτονται από τη συμφωνία TRIPs είναι μόνον μερική και πως, σε άλλους τομείς δεν έχει προβλεφθεί καμία εναρμόνιση¹¹, και αφετέρου, ότι τα κοινοτικά όργανα δεν έχουν μέχρι τώρα ασκήσει τις αρμοδιότητές τους στον τομέα των «μέσων για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας» με εξαίρεση τον κανονισμό 3842/86 περί της απαγορεύσεως της θέσεως σε ελεύθερη

9 — Γνωμοδότηση της 15ης Νοεμβρίου 1994 σχετικά με την «αρμοδιότητα της Κοινότητας για τη σύναψη διεθνών συμφωνιών στον τομέα των υπηρεσιών και της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας» (Συλλογή 1994, I, σ. 1-5267, σκέψη 105).

10 — Σκέψη 71. Η διαπίστωση που έγινε στη σκέψη αυτή θα συνεχίζει να ισχύει για όσο χρόνο το Συμβούλιο δεν έχει ακόμη επεξερίνει την εφαρμογή της κοινής εξωτερικής πολιτικής στον τομέα των διεθνών συμφωνιών που αφορούν τις υπηρεσίες και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας δυνάμει του άρθρου 133 ΕΚ, παράγραφος 5 (η παράγραφος αυτή προστέθηκε στο άρθρο 113 της Συνθήκης ΕΚ μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ).

11 — Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο ανέφερε ότι: «Μερική μόνον εναρμόνιση υφίσταται στον τομέα των σημάτων, παραδειγματός χάριν: όπως πράγματι προκύπτει από την τρίτη αιτιολογική σκέψη της πρόκλησης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ (...), η οδηγία αυτή περιορίζεται στην προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών οι οποίες έχουν "την πλέον άμεση επίδραση στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς". Σε άλλους τομείς που καλύπτονται από την TRIPs δεν έχει θεσπιστεί καμία κοινοτική πράξη εναρμόνισης. Αυτό συμβαίνει στον τομέα της προστασίας των μη αποκαλυφθεισών πληροφοριών, στον τομέα των σφιδών και των ποτών, για τα οποία έχουν υποβληθεί μόνο προτάσεις, και στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, οι μόνες πράξεις που αναφέρει η Επιτροπή είναι συμβάσεις μεταξύ κυβερνησεων και όχι κοινοτικές πράξεις (...).»

κυκλοφορία εμπορευμάτων απομμήσεως/ παραποιήσεως¹². Δηλαδή, οι αρμοδιότητες αυτές είναι ακόμη δυνητικές ως προς τα κοινοτικά όργανα και πραγματικές ως προς τα εθνικά.

33. Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι, στην υπόθεση C-392/98, η αιτούμενη ερμηνεία του άρθρου 50 της συμφωνίας TRIPs, αφιρώντας σε προσωρινά μέτρα προστασίας κατά απομμήσεως βιομηχανικού σχεδίου, κατά το αστικό δίκαιο βάσει των γενικών διατάξεων περί αδικοπραξιών, ιδίως στον πλαίσιο του αθέμιτου ανταγωνισμού, αναφέρεται σ' έναν τομέα στον οποίο η Κοινότητα δεν έχει ακόμη ασκήσει στην πράξη επί του εσωτερικού πεδίου της την (δυνητική) αρμοδιότητά της με άλλα λόγια, σ' έναν τομέα ο οποίος εξακολουθεί, καταρχήν, να εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

34. Πράγματι, η οδηγία 98/71¹³, η οποία, εκτός των άλλων, τέθηκε σε ισχύ σε χρόνο (17 Νοεμβρίου 1998¹⁴) μεταγενέστερο εκείνου κατά τον οποίο έλαβαν χώρα τα περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης¹⁵, σε κάθε περίπτωση δεν περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικές με τη λήψη προσωρινών μέτρων, όπως αυτές που εισάγονται με το άρθρο 50 της συμφωνίας TRIPs. Όπως αναφέρεται στην πέμπτη αιτιολογική σκέψη της εν λόγω οδηγίας¹⁶ και ευστόχως επισημαίνει το Συμβούλιο στις γραπτές παρατηρήσεις του, το αντικείμενο του άρθρου 50 της συμφωνίας TRIPs, δεν αποτελεί στόχο της

εναρμονίσεως των νομοθεσιών σε ό,τι αφορά στο δίκαιο των σχεδίων και των υποδειγμάτων και, επομένως, η πρακτική του εξειδίκευση συνεχίζει, καταρχάς, να εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

Εξάλλου, η προστασία κατά της απομμήσεως βιομηχανικού σχεδίου, κατά το αστικό δίκαιο βάσει των γενικών διατάξεων περί αδικοπραξιών, ιδίως στο πλαίσιο του αθέμιτου ανταγωνισμού, εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 98/71. Συγκεκριμένα, από την έβδομη αιτιολογική σκέψη¹⁷ και το άρθρο 16¹⁸ της τελευταίας συνάγεται ότι η προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων μέσω διατάξεων περί αστικής ευθύνης και αθέμιτου ανταγωνισμού δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εναρμονίσεως των εθνικών νομοθεσιών που εισάγει η εν λόγω οδηγία.

35. Λαμβανομένου υπόψη του παρόντος σταδίου εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, φαίνεται λοιπόν ότι η Κοινότητα δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως συμβαλλόμενο μέρος ως προς διατάξεις της συμφωνίας TRIPs, όπως είναι αυτές του άρθρου 50, όταν οι εν λόγω διατάξεις αφορούν σε προσωρινά μέτρα προστασίας κατά απομμήσεως βιομηχανικού σχεδίου, κατά το αστικό δίκαιο βάσει των γενικών διατάξεων περί αδικοπραξιών, ιδίως στον πλαίσιο του αθέμιτου ανταγωνισμού¹⁹. Συναφώς, καμία διάταξη του κοινοτικού δικαίου δεν φαίνεται να

12 — ΕΕ L 357, σ. 1, σκέψη 104.

13 — Προμηθεύσεια στην υποσημείωση 3.

14 — Βλ. το άρθρο 20 της οδηγίας.

15 — Συναφώς, αρχεί να υπομνησθεί ότι η διάταξη περί παραπομπής εκδόθηκε στις 30 Οκτωβρίου 1998.

16 — Βλ. ανωτέρω σημείο 5 των προτάσεών μου.

17 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 6 των προτάσεών μου.

18 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 7 των προτάσεών μου.

19 — Όπως τονίζει ο Γενικός Εισαγγελέας κ. Tesauro στις προτάσεις του στην προμηθεύσεια στην υποσημείωση 2 υπόθεση Heptmès, υπό το συμπέρασμα αυτού συνηγορούν εξάλλου τα άρθρα 1 και 2 της προπαρατεθείσας στην υποσημείωση 1 αποφάσεως 94/800, με τα οποία εγκρίνονται οι συμφωνίες εξ ονόματος της Κοινότητας «ως προς το τμήμα που εμπίπτει στην αρμοδιότητα της» (σημεία 12 και 13).

επιρράζεται από την ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 50 της συμφωνίας TRIPs στην προκειμένη περίπτωση.

36. Ενόψει των ανωτέρω διαπιστώσεων, μπορεί άραγε να γίνει δεκτό ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει διατάξεις μεικτών συμφωνιών, όπως είναι οι διατάξεις του άρθρου 50 της συμφωνίας TRIPs, σε περίπτωση που οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται σε τομείς στους οποίους δεν υπάρχει ακόμη ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα;

37. Κατόπιν πολλών υποθέσεων στις οποίες το Δικαστήριο ερμήνευσε διατάξεις μεικτών συμφωνιών χωρίς να διευκρινίσει αν η αρμοδιότητά του στηριζόταν στο γεγονός ότι οι εν λόγω διατάξεις ενέπιπταν με βεβαιότητα στην αρμοδιότητα της Κοινότητας ή στο γεγονός ότι η αρμοδιότητά του καλύπτει όλες τις διατάξεις των μεικτών συμφωνιών²⁰, το ζήτημα τέθηκε ευθέως από τον Γενικό Εισαγγελέα κ. Darmon στην υπόθεση Demirel²¹, η οποία αφορούσε στην ερμηνεία διατάξεων της συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ της ΕΟΚ και της Τουρκίας και στο πλαίσιο της οποίας ορισμένες κυβερνήσεις είχαν υποβάλει ένσταση αναρμοδιότητας του Δικαστηρίου ως προς τις διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, καθόσον θεωρούσαν ότι οι διατάξεις αυτές

ενέπιπταν στην ειδική αρμοδιότητα των κρατών μελών. Ειδικότερα, ο Γενικός Εισαγγελέας κ. Darmon ανέφερε ότι η νομολογία του Δικαστηρίου «είναι πολύ σαφής ως προς τον κοινοτικό χαρακτήρα της υποχρέωσης που επιβάλλεται στα κράτη μέλη να τηρούν τις διεθνείς συμφωνίες που συνάπτει η Κοινότητα και ως προς την αποστολή που έχει το Δικαστήριο στα πλαίσια της αρμοδιότητάς του για την ερμηνεία των διατάξεων αυτών των συμφωνιών προκειμένου να εξασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή τους. Δεν καθορίζει, όμως, κριτήρια αρμοδιότητας, ούτε αποκλείει ρητά το ενδεχόμενο μια διάταξη, που τέθηκε στη μικτή συμφωνία, να μπορεί από την ίδια της τη φύση ή βάσει ρητής επιφυλάξεως που περιελήφθη στη συμφωνία, να μην εμπίπτει στην ερμηνευτική σας αρμοδιότητα»²².

38. Στην απόφαση του επί της υποθέσεως Demirel το Δικαστήριο αποδέχθηκε την ερμηνευτική του αρμοδιότητα, στηριζόμενο στον ιδιαίτερο χαρακτήρα των συμφωνιών συνδέσεως²³. Ωστόσο, ουδώς είναι προφανές ότι το κριτήριο του αντικειμένου της συμφωνίας και της προοπτικής εντάξεως

22 — Σημείο 12.

23 — Το Δικαστήριο έκρινε ότι «(...) όταν πρόκειται για συμφωνία συνδέσεως που δημιουργεί ιδιαίτερους και προνοματικούς δεσμούς με τρίτο κράτος (...) δεν τίθεται αν το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα να ερμηνεύει διατάξεις μικτής συμφωνίας που περιέχει δέσμευση την οποία μόνο τα κράτη μέλη μπορούν να αναλάβουν στο πλαίσιο των ίδιων τους αρμοδιοτήτων. Εξάλλου, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου από το γεγονός ότι, στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, εντασσόταν στο παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, στα κράτη μέλη να θεσπίζουν τους αναγκαίους κανόνες για να διασφαλίσουν την εφαρμογή, στο έδαφός τους, των διατάξεων της συμφωνίας ή των αποφάσεων που λαμβάνει το Συμβούλιο συνδέσεως. Πράγματι, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφασή του της 26ης Οκτωβρίου 1982 (Kupferberg, 104/81, Συλλογή 1982, σ. 3641), τα κράτη μέλη διασφαλίζοντας την τήρηση των δεσμεύσεων που ηγγάζουν από συμφωνία που έχουν συνάψει τα κοινοτικά όργανα, εκπληρώνουν, στο πλαίσιο της κοινοτικής τάξεως, υποχρέωση έναντι της Κοινότητας, η οποία έχει αναλάβει την ευθύνη για την καλή εκτέλεση της συμφωνίας» (σκέψεις 9 έως 11). Βλ. και απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, υπόθεση C-192/89, Sevince (Συλλογή 1990, σ. I-3461, σκέψεις 8 έως 12).

20 — Ενδεικτικώς, βλ. την απόφαση της 30ής Απριλίου 1974, υπόθεση 181/73, Haegeman (Συλλογή τόμος 1974, σ. 245), η οποία αφορούσε στην ερμηνεία της συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ ΕΟΚ και Ελλάδας, στην οποία το Δικαστήριο στηρίχθηκε καταρχάς σε ένα οργανωτικό-λειτουργικό κριτήριο, σύμφωνα με το οποίο τέτοιες συμφωνίες, που συνήφθησαν σύμφωνα με τα άρθρα 228 και 238 της Συνθήκης ΕΟΚ, πρέπει να θεωρηθούν ως πράξεις των οργάνων της Κοινότητας, υπό την έννοια του άρθρου 177, πρώτη παράγραφος, περίπτωση β), της Συνθήκης ΕΟΚ, οπότε οι διατάξεις τους αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της κοινοτικής εννόμου τάξεως και συνεπώς το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να εκδίδει προδικαστικές αποφάσεις επί της ερμηνείας τους (σκέψεις 3, 5 και 6). Βλ., επίσης, τις αποφάσεις της 5ης Φεβρουαρίου 1976, υπόθεση 87/75, Bresciani (Συλλογή τόμος 1976, σ. 57) και της 24ης Νοεμβρίου 1977, υπόθεση 65/77, Razanatsimba (Συλλογή τόμος 1977, σ. 717).

21 — Υπόθεση 12/86 επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 1987, Συλλογή 1987, σ. 3719.

στην Κοινότητα, που δικαιολογούν την θεσμική ιδιαιτερότητα των συμφωνιών συνδέσεως, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση δημιουργίας μιας γενικής θεωρίας — ενδεχόμενο, εξάλλου, που ρητώς θέλησε να αποφύγει ο Γενικός Εισαγγελέας κ. Darmon στις προτάσεις του στην υπόθεση Demirel²⁴ — ή να μεταφερθεί σε πολυμερείς συμφωνίες, όπως είναι η συμφωνία TRIPs²⁵.

39. Το αδόκιμο μιας τέτοιας μεταφοράς έγινε κατ' ουσία δεκτό και από τον Γενικό Εισαγγελέα κ. Tesaurο, ο οποίος, επαναφέροντας το ζήτημα με τις προτάσεις του στην υπόθεση Hermès²⁶, προκειμένου να προβάλλει το θεμτό της αναγνώρισεως της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου σχετικά με τις διατάξεις της συμφωνίας TRIPs που αντιτοichούν σε τομείς για τους οποίους εξακολουθούν να είναι αρμόδια τα κράτη μέλη, άντλησε ορισμένα μόνον επιχειρήματα από την νομολογία Demirel, τα οποία αφορούσαν στην μη αναγνώριση ερμηνευτικής αρμοδιότητας του

Δικαστηρίου όταν υφίσταται αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών και στην ευθύνη της Κοινότητας για το σύνολο των διατάξεων των μεικτών συμφωνιών.

40. Ωστόσο, ούτε στην υπόθεση Hermès το Δικαστήριο έταμε οριστικώς το ζήτημα, γεγονός που δημιούργησε και την ανάγκη υποβολής, εν προκειμένω, του σχετικού προδικαστικού ερωτήματος από το Hoge Raad der Nederlanden. Συγκεκριμένα, προκειμένου να θεμελιώσει την αρμοδιότητά του, το Δικαστήριο βασίστηκε, αφενός, στο γεγονός ότι το άρθρο 99 του κανονισμού 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για την προστασία των απορρεόντων από το κοινοτικό σήμα δικαιωμάτων²⁷, επιτρέπει τη λήψη «ασφαλιστικών μέτρων»²⁸, οπότε υφίσταται κατ' ουσία ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα, και, αφετέρου, στην προγενέστερη νομολογία του σύμφωνα με την οποία, όταν μια διάταξη μπορεί να εφαρμοσθεί τόσο σε καταστάσεις που emπίπτουν στο εθνικό δίκαιο όσο και σε καταστάσεις που emπίπτουν στο κοινοτικό δίκαιο, υφίσταται οπωσδήποτε κοινοτικό συμφέρον για ομοιομορφη ερμηνεία της διατάξεως αυτής, ανεξάρτητα από τις συνθήκες υπό τις οποίες πρόκειται να εφαρμοσθεί, προκειμένου να αποφευχθούν στο μέλλον ερμηνευτικές αποκλίσεις²⁹. Η επίκληση της νομολογίας αυτής κατ' ουσίαν επέτρεψε στο Δικαστήριο να δεχθεί την ύπαρξη ασκηθείσας κοινοτικής αρμοδιότητας στην εν λόγω υπόθεση και, κατά συνέπεια, αντίθετα με ό,τι ισχυρίζονται η Assco και το Ηνωμένο Βασί-

24 — Προμνηθείσε στην υποσημείωση 21, σημείο 14.

25 — Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Ολλανδική Κυβέρνηση στις γραπτές παρατηρήσεις της, η συμφωνία TRIPs δεν υπογράφηκε από την Κοινότητα επί τη βάσει του άρθρου 238 της Συνθήκης (κατέστη άρθρο 310 ΕΚ). Η απόφαση 94/800 θεμελιώνεται στα άρθρα 43, 54, 57 (κατέστησαν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 37 ΕΚ, 44 ΕΚ και 47 ΕΚ), 66 (κατέστη άρθρο 55 ΕΚ), 75, 84, παράγραφος 2, (κατέστησαν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 71 ΕΚ και 80 ΕΚ, παράγραφος 2), 99 (κατέστη άρθρο 93 ΕΚ), 100 (κατέστη άρθρο 94 ΕΚ), 100 Α (κατέστη άρθρο 308 ΕΚ), σε συνδυασμό με το άρθρο 228, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο (κατέστη, κατόπιν τροποποιήσεως άρθρο 300 ΕΚ, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο), της Συνθήκης ΕΚ. Σχετικά με τη διάκριση μεταξύ των συμφωνιών ΠΟΕ και των συμφωνιών συνδέσεως, πβλ. και την προηγηθείσα στην υποσημείωση 2 απόφαση Πορτογαλία κατά Συμβουλίου, σκέψη 42: «Όσον αφορά, ειδικότερα, την εφαρμογή των συμφωνιών ΠΟΕ στην κοινοτική έννομη τάξη, επιβάλλεται να τονιστεί ότι, σύμφωνα με το ποσόδιό της, η συμφωνία περί ιδρύσεως του ΠΟΕ, περιλαμβανομένων των παραρτημάτων της, σφραγίζεται, όπως η ΓΣΛΕ του 1947, στην αρχή των διαπραγματεύσεων "βάσει της αμοιβαότητας και των αμοιβαίων πλεονεκτημάτων" και διακρίνεται, όσον αφορά την Κοινότητα, από τις συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ αυτής και τρίτων χωρών, οι οποίες καθιερώνουν κάποια ασυμμετρία υποχρεώσεων ή δημιουργούν ειδικές σχέσεις ολοκληρώσεως με την Κοινότητα, όπως η συμφωνία που είχε αποτέλεσμα αντικείμενο ερμηνείας στην προαναφερθείσα απόφαση Kupferberg».

26 — Προμνηθείσα στην υποσημείωση 2. Βλ., ειδικότερα, το σημείο 18 των προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα κ. Tesaurο.

27 — ΕΕ L 11 της 14ης Ιανουαρίου 1994, σ. 1.

28 — Βλ. την προμνηθείσα στην υποσημείωση 2 απόφαση Hermès, σκέψη 27.

29 — Βλ. την προμνηθείσα στην υποσημείωση 2 απόφαση Hermès, σκέψη 32.

λειο στις γραπτές παρατηρήσεις τους επί των ανωτέρω σημείων του σκεπτικού της απόφασης Hermès, δεν επιτρέπεται να γίνει δεκτό πως το Δικαστήριο έκρινε ότι έχει απεριορίστη αρμοδιότητα ερμηνείας του άρθρου 50 της συμφωνίας TRIPS, επομένως και αρμοδιότητα ερμηνείας του στην παρούσα υπόθεση³⁰. Ωστόσο, από το σκεπτικό της απόφασης Hermès δεν μπορεί να συναχθεί με σαφήνεια — έστω εξ αντιδιαστολής — ούτε ότι το Δικαστήριο απεκδύθηκε από κάθε σχετική ερμηνευτική αρμοδιότητα σε τομείς που δεν αφορούν την προστασία του κοινοτικού σήματος και, γενικότερα, αναφέρονται σε μη ασκηθείσες ακόμη (δυννητικές) κοινοτικές αρμοδιότητες.

41. Καθώς, λοιπόν, υπό τους όρους της παρούσας υποθέσεως, το ζήτημα της αναγνώρισεως της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου παραμένει εκκρεμές από νομολογιακής απόψεως, για την επίλυσή του είναι χρήσιμο να διερευνηθούν οι τρεις βασικότερες πτυχές της προβληματικής του: αα) η θεσμική ισορροπία μεταξύ των κοινοτικών και των εθνικών αρχών, αβ) η θεσμική ισορροπία μεταξύ του Δικαστηρίου και των λοιπών κοινοτικών οργάνων, και αγ) το ζήτημα της ομοιόμορφης εφαρμογής της συμφωνίας TRIPS. Η ανάλυση των πτυχών αυτών φαίνεται τελικά να επιβάλλει τη μη αποδοχή, εν προκειμένω, της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου, πλην όμως

30 — Η νομολογία που αναφέρεται στη σκέψη 32 της αποφάσεως Hermès νομολογία [βλ. αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 1997, υπόθεση C-130/95, Giloy (Σύλλογη 1997, σ. I-4291, σκέψη 28) και υπόθεση C-28/95, Leur-Bloem (Σύλλογη 1997, σ. I-4161, σκέψη 34)] επέτρεψε ειδικότερα στο Δικαστήριο να παρακίμει το γεγονός ότι, από τυπικής απόψεως, δεν υφίστατο ad hoc ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα διά τη (βλ. και τον αναφερόμενο στην σκέψη 30 της αποφάσεως Ισχυρισμού) η υπάρχουσα κοινοτική ρύθμιση, δηλαδή η διάταξη του άρθρου 99 του κανονισμού 40/94, η οποία αναφερόταν στην προσωρινή προστασία των απορρεόντων από το κοινοτικό σήμα δικαιωμάτων, μολοντί ήταν ιδιαίτερως συναφής, δεν κάλυπτε επαρκώς το αντικείμενο της διαφοράς στην υπόθεση της κύριας δίκες που ήταν η προσωρινή προστασία όχι κοινοτικού σήματος αλλά σημάτων των οποίων η διεθνής καταχώρηση αφορούσε τις χώρες Benelux. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο, αφού τόνισε την ουσιαστική συνάφεια των κοινοτικών και εθνικών κανόνων (βλ. σκέψη 28: «Δεν αμφισβητείται ότι τα μέτρα στα οποία αναφέρεται η τελευταία αυτή διάταξη [ενν. το άρθρο 99 του κανονισμού 40/94], καθώς και οι σχετικοί δικονομικοί κανόνες, είναι τα προβλεπόμενα από το εθνικό δίκαιο του οικείου κράτους μέλους για τα εθνικά σήματα»), παρέπεμψε στην ανωτέρω νομολογία για να δικαιοδοτήσει το κοινοτικό ενδιαφέρον ομοιόμορφης ερμηνείας μιας διατάξεως διεθνούς συμφωνίας που εφαρμόζεται σε τόσο συναφείς ως προς το περιεχόμενό της ρυθμίσεως τους εθνικές και κοινοτικές καταστάσεις.

Φρονώ ότι, παρά τη σκόλημη επίκληση της στην απόφαση Hermès λόγω της προαναφερθείσας ιδιαίτερότητας της υποθέσεως εσχίζης, η ανωτέρω νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία, στο πλαίσιο του άρθρου 177 της Συνθήκης, είναι δυνατή η απάντηση σε προδικαστικά ερωτήματα τα οποία αφορούν μόνον την ερμηνεία κοινοτικού κανόνα, διατυπώνονται όμως στο πλαίσιο διαφοράς που δεν εμπάπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου (βλ. και την απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 1990, υπόθεση C-231/89, Dzodzi (Σύλλογη 1990, σ. I-4003), καθώς και τις υπολοίπες αποφάσεις που διαμόρφωσαν την νομολογία αυτή, όπως μνημονεύονται στις προτάσεις μου στην υπόθεση C-321/97, Anderson και Wäckerle, επί της οποίας εσκόδθη η απόφαση της 15ης Ιουνίου 1999 (Σύλλογη 1999, σ. I-3551, σκέψη 16 επ.) δεν μπορεί να γίνει εφαρμογής στην παρούσα υπόθεση.

Πρέπει να τονισθεί ότι, ενώ στη νομολογία Dzodzi είναι δεδομένη η πρόθεση του εθνικού νομοθέτη να επιφυλάξει στα υποκείμενα δίκαια που εμπάπτουν στο πεδίο εφαρμογής των εθνικών κανόνων την ίδια μεταχείριση με εκείνη που εξασφαλίζει η κοινοτική έννομη τάξη στα δικαία της υποκείμενα [βλ., σχετικώς, την απόφαση της

28ης Μαρτίου 1995, υπόθεση C-346/93, Kleinwort Benson (Σύλλογη 1995, σ. I-615, σκέψη 16), στην οποία το Δικαστήριο διερεύνησε αν ο εθνικός νόμος περιέχει άμεση και χωρίς όρους παραπομπή στο κοινοτικό δίκαιο, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα να καθίσταται εφαρμοστέο το δίκαιο αυτό εντός της εσωτερικής έννομης τάξεως], στην παρούσα υπόθεση η υποθέτηση των κοινοτικών ρυθμίσεων από τις εθνικές αρχές, δηλαδή η ενσωμάτωση των ερμηνευτικών θέσεων κοινοτικών και εθνικών αρχών, είναι το ζητούμενο και όχι το δεδομένο. Εξάλλου, στην παρούσα υπόθεση δεν είναι δεδομένο, αλλά ζητούμενο, αν το Δικαστήριο, ερμηνεύοντας την επιμαχη διάταξη της συμφωνίας TRIPS υπό τους όρους εφαρμογής της στην εν λόγω υπόθεση, προβαίνει σε ερμηνεία για την οποία είναι αρμόδιο. Αντίθετα, στο πλαίσιο της νομολογίας Dzodzi (βλ. και την προμνησθείσα στην υποσημείωση 2 απόφαση Hermès, σκέψη 31) η αρμοδιότητα αυτή είναι δεδομένη.

Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι, εφόσον στην παρούσα υπόθεση δεν υπάρχει ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα επί της προσωρινής προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων, δεν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 50 της συμφωνίας TRIPS σε καταστάσεις που εμπάπτουν στο κοινοτικό δίκαιο. Με άλλα λόγια, δεν συντρέχει η βασική προϋπόθεση εφαρμογής της ανωτέρω νομολογίας, δηλαδή η προϋπόθεση ότι η επιμαχη διάταξη μπορεί να εφαρμοσθεί τόσο σε καταστάσεις που εμπάπτουν στο εθνικό δίκαιο όσο και σε καταστάσεις που εμπάπτουν στο κοινοτικό δίκαιο. Εξάλλου, θα συνιστούσε λογικό άλμα και αθέματα ευρείας ερμηνείας του σκεπτικού της αποφάσεως Hermès να γίνει στην παρούσα υπόθεση δεκτό, όπως ουσιαστικά το προτείνει η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της (σημείο 20), ότι οι κοινοτικές ρυθμίσεις για το κοινοτικό σήμα, που αποτελούν τη μόνη ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα για την προσωρινή προστασία δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, μπορούν να καλύψουν, μέσω της επιπέδωσης της ανωτέρω νομολογίας, την έλλειψη ασκηθείσας κοινοτικής αρμοδιότητας σχετικά με την προσωρινή προστασία των βιομηχανικών σχεδίων. Σε τέλη ανάλυσης, στην παρούσα υπόθεση, οι κοινοτικές και εθνικές καταστάσεις στις οποίες μπορεί να εφαρμοσθεί η επίμαχη διάταξη της συμφωνίας TRIPS, δεν παρουσιάζουν ουδόλως ως προς τη ρύθμισή τους την ιδιαίτερη συνάφεια που παρουσιάζονται οι αντίστοιχες καταστάσεις στην υπόθεση Hermès.

Σχετικά με το αδίκιο της εφαρμογής της ανωτέρω νομολογίας στην παρούσα υπόθεση, πρβλ., επίσης, τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα κ. Tesaurο στην υπόθεση Hermès (υποσημείωση 29 των προτάσεων του).

να δικαιολογεί την αναγνώριση ορισμένων υποχρεώσεων που βαρύνουν τον εθνικό δικαστή (αδ).

αα) Η θεσμική ισορροπία μεταξύ των κοινοτικών και των εθνικών αρχών

42. Η επέκταση της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου σε διατάξεις της συμφωνίας TRIPs που αναφέρονται σε τομείς στους οποίους δεν υφίσταται ακόμη ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα φαίνεται να συνιστά παραβίαση της αρμοδιότητας των εθνικών αρχών. Από τη στιγμή που, για τους συγκεκριμένους τομείς, υπάρχει δυνητική μόνον κοινοτική αρμοδιότητα και, επομένως, τα κράτη μέλη δύνανται ακόμη να εισάγουν τις δικές τους ρυθμίσεις, η εκ μέρους του Δικαστηρίου συγκεντρωτική και δεσμευτική ερμηνεία των επίμαχων διατάξεων σε σχέση με όλους τους τομείς της οικείας ρυθμίσεως, ερμηνεία που αδιαμφισβήτητα θα καθόριζε και τον τρόπο εφαρμογής των ενλόγω διατάξεων, θα συνιστούσε προφανή παραβίαση της υπάρχουσας κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ κοινοτικών και εθνικών αρχών. Πράγματι, судόλως φαίνεται ότι θα εδικαιολογείτο η δέσμευση των εθνικών δικαστηρίων ή ακόμη και των εθνικών διοικητικών αρχών — κατά την εφαρμογή συμβατικών διατάξεων στις οποίες μετέχει ουσιαστικά μόνο το οικείο κράτος μέλος και όχι η Κοινότητα — να εφαρμόζουν την ερμηνεία του Δικαστηρίου και όχι τη δική τους ερμηνεία ή, ενδεχομένως, την ερμηνεία κάποιου οργάνου του ΠΟΕ.

43. Ωστόσο, φρονά ότι η ανωτέρω αντίφαση μεταξύ της επεκτάσεως της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου και της υπάρχουσας κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ Κοινότητας και κρατών μελών, είναι σαφής μόνο εκ πρώτης όψεως. Στην πραγματικότητα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η αντίφαση αυτή συντρέχει μόνο για τομείς στους οποίους τα κράτη μέλη έχουν αποκλειστική αρμοδιότητα³¹. Ωστόσο, όπως τονίσθηκε στην προμνησθείσα γνωμοδότηση 1/94 του Δικαστηρίου, στην περίπτωση της συμφωνίας TRIPs δεν υφίσταται αποκλειστική αρμοδιότητα ούτε της Κοινότητας ούτε των κρατών μελών. Η ύπαρξη συντρέχουσας αρμοδιότητας των δύο μερών, που δικαιολογεί τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας ως μεικτής, αναφέρεται σε τομείς, οι οποίοι, έστω και αν ανήκουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, δεν είναι άσχετοι προς το κοινοτικό δίκαιο. Εξάλλου, η αρμοδιότητα των κρατών μελών είναι προσωρινή και τα κοινοτικά όργανα δύνανται ανά πάσα στιγμή να μετατρέψουν την δυνητική τους αρμοδιότητα σε πραγματική.

44. Συναφώς, θα ήταν αντίθετο προς την απαίτηση αποτελεσματικής εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και αποφυγής μελλοντικών ερμηνευτικών αποκλίσεων ή και συγκρούσεων μεταξύ εθνικών και κοινοτικών διατάξεων, να θεωρήσουμε ότι δεν υφίσταται κοινοτικό ενδιαφέρον ως προς τους τομείς που ανήκουν ακόμη στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Αυτό το κοινοτικό ενδιαφέρον, βέβαια, δεν θα μπορούσε να δικαιολογήσει στο πλαίσιο των μεικτών διεθνών συμβάσεων την ύπαρξη μιας «ελκτικής δύναμης» του κοινοτικού δικαίου, η οποία θα αποδυνάμωνε εντελώς το εθνικό δίκαιο, διότι κάτι τέτοιο θα συνιστούσε αναιρέση της υφιστάμενης κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ κοινοτικών και εθνικών αρχών. Ωστόσο, το

31 — Βλ. και τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα κ. Tesouro στην προμνησθείσα στην υποσημείωση 2 υπόθεση Hermès, σημείο 19.

κοινοτικό αυτό ενδιαφέρον επαρκεί, αφενός, για να δικαιολογήσει την επιδίωξη κοινής στάσεως κοινοτικών και εθνικών οργάνων έναντι του ζητήματος της ερμηνείας των μεικτών διεθνών συμβάσεων και, αφετέρου, για να αμβλύνει την ιδέα της προσβολής της αρμοδιότητας των κρατών μελών σε περίπτωση που αναγνωρισθεί στο Δικαστήριο η δυνατότητα να προβαίνει, μέσω της απαντήσεως επί προδικαστικών ερωτημάτων, στον καθορισμό αυτής της κοινής ερμηνευτικής στάσεως.

45. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο σεβασμός της θεσμικής ισορροπίας μεταξύ κοινοτικών και εθνικών αρχών δεν φαίνεται να αποτελεί ανυπέροβλητο κώλυμα στην αναζήτηση κοινής ερμηνευτικής στάσεως μέσω της αξιοποιήσεως του ερμηνευτικού έργου του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 177 της Συνθήκης. Αντιθέτως, όπως θα αναλύσω στη συνέχεια των προτάσεών μου, η αξιοποίηση αυτή φαίνεται να αντιβαίνει κυρίως στη θεσμική ισορροπία που υφίσταται μεταξύ του Δικαστηρίου και των λοιπών κοινοτικών οργάνων.

αβ) Η θεσμική ισορροπία μεταξύ του Δικαστηρίου και των λοιπών κοινοτικών οργάνων

46. Όταν το Δικαστήριο κλήθηκε να γνωμοδοτήσει αν η σύναψη της συμφωνίας TRIPs εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα

που έχει η Κοινότητα στον τομέα της εμπορικής πολιτικής βάσει του άρθρου 113 της Συνθήκης ΕΚ, έδειξε ρητώς την πρόθεσή του να καταδικάσει ως παράχρηση του κοινοτικού δικαίου κάθε κατάχρηση διαδικασίας στο πλαίσιο της δράσεως των κοινοτικών οργάνων. Συγκεκριμένα, απέναντι στο επιχείρημα της Επιτροπής, σύμφωνα με το οποίο, δεδομένου ότι με τη συμφωνία TRIPs θεσπίζονται κανόνες σε τομείς στους οποίους δεν υφίστανται μέτρα κοινοτικής εναρμονίσεως, η σύναψη της συμφωνίας αυτής θα επιτρέψει την πραγματοποίηση συγχρόνως εναρμονίσεως εντός της Κοινότητας και, εντεύθεν, θα συμβάλει στην εγκαθίδρυση και στη λειτουργία της κοινής αγοράς, το Δικαστήριο, λειτουργώντας ως αδιαμφισβήτητος εγγυητής της θεσμικής/συνταγματικής ισορροπίας που επιβάλλει η Συνθήκη, αντέτεινε τα ακόλουθα: «Πρέπει να τονισθεί συναφώς ότι, στο επίπεδο της εσωτερικής νομοθεσίας, η Κοινότητα έχει, στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας, αρμοδιότητα εναρμονίσεως των εθνικών νομοθεσιών βάσει των άρθρων 100 και 100 Α και μπορεί να στηριχθεί στο άρθρο 235 για να δημιουργήσει νέα δικαιώματα, που προστίθενται στα δικαιώματα που απορρέουν από εθνικές διατάξεις όπως έπραξε με τον κανονισμό για το κοινοτικό σήμα (...). Οι διατάξεις αυτές υπόκεινται στους κανόνες περί ψηφοφορίας (ομοφωνία όσον αφορά τα άρθρα 100 και 235) ή σε διαδικαστικούς κανόνες (διαβούλευση με το Κοινοβούλιο στην περίπτωση του άρθρου 100 και του άρθρου 235, διαδικασία συναποφάσεως στην περίπτωση του άρθρου 100 Α) που διαφέρουν από αυτούς που έχουν εφαρμογή στο πλαίσιο του άρθρου 113. Αν αναγνωριζόταν αποκλειστική αρμοδιότητα στην Κοινότητα προς σύναψη συμφωνιών με τρίτες χώρες για την ενάρμοση της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας και την πραγματοποίησή, συγχρόνως, εναρμονίσεως επί κοινοτικού επιπέδου, τα κοινοτικά όργανα θα είχαν τη δυνατότητα να αποφύγουν τις υποχρεώσεις που υπέχουν επί εσω-

τερικού επιπέδου όσον αφορά τη διαδικασία και τον τρόπο ψηφοφορίας»³².

47. Φρονώ ότι το Δικαστήριο δεν θα αναγνώριζε στον εαυτό του εκείνο που αρνήθηκε στα λοιπά κοινοτικά όργανα. Δηλαδή, δεν θα αναλάμβανε το ίδιο να δεσμεύσει, σε ερμηνευτικό τουλάχιστον επίπεδο, την μελλοντική εναρμόνιση των επίμαχων τομέων, μολοντί η (δυννητική) γνωμοδοτική και αποφασιστική αρμοδιότητα για την εναρμόνιση αυτή ανήκει σε άλλα κοινοτικά όργανα, το Συμβούλιο, την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα οποία οφείλουν να δραστηριοποιούνται εντός του διαδικαστικού πλαισίου που ορίζει η Συνθήκη.

48. Πράγματι, λαμβανομένων υπόψη του ουσιαστικώς δεσμευτικού χαρακτήρα που έχουν οι ερμηνευτικές αποφάσεις επί προδικαστικών ερωτημάτων για τα κοινοτικά όργανα και της αναπόφευκτης επιδράσεως που ασκεί η ερμηνεία μιας διατάξεως επί της εφαρμογής της³³, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η επέκταση της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου στις διατάξεις της συμφωνίας TRIPs που αναφέρονται σε τομείς στους οποίους δεν έχει ακόμη ασκηθεί η (δυννητική) κοινοτική αρμοδιότητα, συνιστά υποκατάσταση του Δικαστηρίου στην αρμοδιότητα που έχουν τα λοιπά κοινοτικά όργανα να προβαίνουν στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας κατά τα προβλεπόμενα στη Συνθήκη. Η υποκατάσταση δεν συνίσταται

βέβαια απλώς στο γεγονός ότι το Δικαστήριο θα ερμηνεύσει τις επίμαχες διατάξεις. Κυρίως εντοπίζεται στο χρόνο ασκήσεως της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου και όχι στο περιεχόμενο της αρμοδιότητας αυτής³⁴. Συγκεκριμένα, η υποκατάσταση εντοπίζεται στο γεγονός ότι η ανωτέρω ερμηνεία θα λάβει χώρα όχι στο πλαίσιο της — ευθείας ή παρεμπιπτούσας — ερμηνείας ή του — ευθέως ή παρεμπιπτοντος — ελέγχου του κύρους των μέτρων που έχουν ληφθεί — ή της παραλείψεως υιοθετήσεως μέτρων — από τα αρμόδια κοινοτικά όργανα, αλλά πριν ακόμη από οποιαδήποτε δικαιοπραγωγική πρωτοβουλία των ανωτέρω οργάνων. Εφόσον ληφθεί μια τέτοια πρωτοβουλία από τα ενλόγω όργανα, η ερμηνεία της νομικής της βάσεως από το Δικαστήριο με την ευκαιρία των ελεγκτικών του αρμοδιοτήτων ή των αρμοδιοτήτων που του παρέχει το άρθρο 177 της Συνθήκης, ερμηνεία η οποία σαφώς αφήνει στο Δικαστήριο το περιθώριο ασκήσεως ενός δικαιοπλαστικού έργου, είναι απολύτως δικαιολογημένη και λογικά αναμενόμενη στο μέτρο που προκύπτει αναπόδραστα από τις ενλόγω αρμοδιότητες. Το ανωτέρω δικαιοπλαστικό έργο, εφόσον δεν διολυσθάνει σε προφανή υποκατάσταση της διακριτικής ευχέρειας των αρμοδίων νομοθετικών οργάνων, είναι σύμφυτο με τον ενγένει θεσμικό ρόλο του Δικαστηρίου. Αντιθέτως, ουδόλως είναι σύμφυτη με το θεσμικό αυτόν ρόλο η ανάληψη από το Δικαστήριο της νομοθετικής πρωτοβουλίας ως προς την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών. Με μια τέτοια πρωτοβουλία θα ισοδυναμούσε, εν προκειμένω, η ερμηνεία της επίμαχης διατάξεως της συμφωνίας TRIPs. Δεδομένου ότι μετά από τη σύναψη της συμφωνίας αυτής κάθε

32 — Βλ. την προμνηθείσα στην υποσημείωση 9 γνωμοδότηση 1/94, σκέψεις 59 και 60 (η υπογράμμιση είναι δική μου).

33 — Ανεξάρτητα από τα ζητήματα που θέτει η τυπική θεώρηση του προσδιορισμού των αποτελεσμάτων μιας ερμηνευτικής αποφάσεως του Δικαστηρίου, θεώρηση η οποία οριοθετείται από έννοιες όπως αυτές του δεδικασμένου και του αποτελέσματος *erga omnes*, δεν χωρεί αμφιβολία ότι, σε κάθε περίπτωση, το διατακτικό μιας τέτοιας ερμηνευτικής αποφάσεως ισοδυναμεί με μια επαναδιατύπωση της ερμηνευτικής διατάξεως, η οποία στερείται τον αρχικός προβλεπτόν αμφιβολιών ως προς το νομικό της περιεχόμενο, κατά τρόπον ώστε η ερμηνεία του Δικαστηρίου να ενομοματώνεται στον ερμηνευθέντα κανόνα, να αποτελεί μαζί με αυτόν ένα αδιάσπαστο νοηματικό σύνολο και, επομένως, να δεσμεύει ουσιαστικώς οποιαδήποτε μεταγενέστερη ερμηνεία που, σε τελική ανάλυση, δύναται να υπαχθεί στον έλεγχο του Δικαστηρίου.

34 — Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι η εκτίμηση της αρμοδιότητας ενός οργάνου δεν συνίσταται μόνον στην διερεύνηση του περιεχομένου της, αλλά και στην ανάλυση της σημασίας του χρονικού σημείου κατά το οποίο ασκείται. Ανάλογα με το χρόνο ασκήσεώς της η ίδια φαινομενικά δραστηριότητα συχνά αποκτά διαφορετική θεσμική σημασία και ρόλο.

άσκηση κοινοτικής αρμοδιότητας στο πλαίσιο της εναρμονίσεως των εθνικών νομοθεσιών στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας συνιστά ταυτοχρόνως πράξη εφαρμογής της ενλόγω συμφωνίας (εφόσον βέβαια υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της τελευταίας), η ως άνω ερμηνεία στην πράξη θα οριοθετούσε — τουλάχιστον ως προς τη συμβατότητά της με τους διεθνείς κανόνες που απορρέουν από τη συμφωνία TRIPs³⁵ — όχι μόνον τη λύση της εκκρεμότητας ενώπιον του αιτούντος εθνικού δικαστηρίου διαφοράς, αλλά και τη μελλοντική άσκηση της (έως τώρα δυνητικής) κοινοτικής αρμοδιότητας³⁶.

49. Βέβαια, θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι η ερμηνεία μιας διατάξεως μεικτής διεθνούς συμφωνίας δεν επιδρά πάντοτε επί του τρόπου εφαρμογής και συγκεκριμενοποιήσεως της διατάξεως αυτής από τα αρμόδια κοινοτικά όργανα. Προς στήριξη αυτού του ισχυρισμού, δεν απαιτείται η επίκληση κάποιας — αμφίβολης, σε κάθε περίπτωση, ορθότητας — θεωρητικής διακρίσεως μεταξύ ερμηνείας και εφαρμογής ενός κανόνα δικαίου. Αρκεί η αναφορά της περιπτώσεως στην οποία η ερμηνεία της επίμαχης διατάξεως οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η διάταξη αυτή δύναται να τύχει άμεσου αποτελέσματος και, επομένως, για την εφαρμογή της δεν απαιτείται ουσιαστική παρέμβαση κοινοτικού ή εθνικού μέτρου εφαρμογής. Εκ πρώτης όψεως, στην περίπτωση αυτή η

ερμηνεία της διατάξεως δεν επηρεάζει τον τρόπο εφαρμογής της διότι, στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει ουσιαστικός λόγος εφαρμογής με την έννοια της ασήσως διακριτικής ευχέρειας ή, με άλλα λόγια, διότι η ερμηνεία του Δικαστηρίου περιορίζεται στον νοηματικό εκείνο πυρήνα της επίμαχης διατάξεως, ο οποίος δεν δύναται να μεταβληθεί οιαδήποτε και αν είναι η εφαρμογή που επιφυλάσσεται στη διάταξη αυτή από τα αρμόδια κοινοτικά όργανα.

50. Ωστόσο, ο ανωτέρω ισχυρισμός δεν είναι απολύτως πειστικός και, επομένως, δεν είναι ικανός να δικαιολογήσει στην παρούσα υπόθεση τη διεύρυνση της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, πρέπει να επισημανθεί ότι, σε τελική ανάλυση, η θεσμική ανισορροπία που θα επιφέρει η ενδεχόμενη αναγνώριση της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου δεν εξαρτάται από την απάντηση στο ερμηνευτικό ζήτημα αν η επίμαχη διάταξη τυγχάνει ή όχι άμεσου αποτελέσματος.

Αφενός, αν η απάντηση αυτή είναι αρνητική και, επομένως, η εφαρμογή της διατάξεως αυτής χρήζει εκτελεστικών μέτρων από την πλευρά των κοινοτικών και εθνικών οργάνων, το Δικαστήριο δεν απαλλάσσεται της υποχρεώσεως ερμηνείας³⁷, οπότε επανακύπτουν όλα εκείνα τα προβλήματα που προαναφέρθησαν σχετικά με την υποκατάσταση της αρμοδιότητας των κοινοτικών νομοθετικών οργάνων. Στην περίπτωση αυτή, η μόνη συμβατή με τη Συνθήκη λύση θα

35 — Για την υποχρέωση μη αντιθέσεως των πράξεων των κοινοτικών οργάνων προς τους διεθνείς κανόνες που δεσμεύουν την Κοινότητα, βλ., ενδεικτικώς, την απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 1972, υποθέσεις 21/72 έως 24/72, International Fruit Company κ.λπ. (Σύλλογη τόμος 1972-1973, σ. 279, σκέψεις 6 και 7).

36 — Ο αθέμιτος και παράδοξος χαρακτήρας της ως άνω οριοθετήσεως γίνεται ακόμη περισσότερο εμφανής αν αναλογισθεί κανείς ότι, στο πλαίσιο της λογικής των μεικτών διεθνών συμφωνιών, η άσκηση της ως άνω κοινοτικής αρμοδιότητας είναι αυτή που θα 'συνείχε' ουσιαστικά την επίμαχη διάταξη της διεθνούς συμφωνίας, ενώπιον του συγκεκριμένου τομέα εφαρμογής της τελευταίας, και μπορεί, επομένως, να την καταστήσει αντικείμενο της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου.

37 — Βλβλ., σχετικώς την προηγουμένη στην υποσημείωση 2 απόφαση Heimpels (σκέψη 35) και τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα κ. Tesouro στην ενλόγω υπόθεση (σημείο 38).

ήταν να υιοθετηθεί από το Δικαστήριο η όλως παράδοξη και αντιφατική θέση ότι το τελευταίο έχει αρμοδιότητα ερμηνείας της επίμαχης διατάξεως μόνο για να δηλώσει ότι η διάταξη αυτή δεν τυγχάνει άμεσου αποτελέσματος.

Αφετέρου, αν κριθεί ότι η επίμαχη διάταξη έχει ένα τέτοιο αποτέλεσμα, οπότε δύναται να εφαρμοσθεί συμφώνως προς την ερμηνεία που της δίδει το Δικαστήριο χωρίς να απαιτείται η παρέμβαση εκτελεστικών μέτρων από πλευράς κοινοτικών και εθνικών οργάνων, η ως άνω ερμηνεία σε συνδυασμό με το άμεσο αποτέλεσμα θα ισοδυναμούσε με εσωτερική εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών ως προς τα ζητήματα που διέπει η επίμαχη διάταξη και ενδιαφέρουν την υπόθεση της κύριας δίκης. Όμως, στο μέτρο που η εναρμόνιση αυτή θα είχε πραγματοποιηθεί βάσει διατάξεως διεθνούς συμφωνίας της Κοινότητας χωρίς να έχουν τηρηθεί οι προβλεπόμενοι από τη Συνθήκη κανόνες αρμοδιότητας και διαδικασίας, θα συνέτρεχε η περίπτωση της καταχρήσεως διαδικασίας που ρητώς αποκλείσθηκε από τη γνωμοδότηση 1/94 του Δικαστηρίου³⁸.

51. Ενόψει όλων των ανωτέρω, γίνεται λοιπόν φανερό ότι, στο πλαίσιο του άρθρου 177 της Συνθήκης, η επέκταση της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου σε διατάξεις της συμφωνίας TRIPs που αφορούν σε τομείς στους οποίους δεν έχει ακόμη ασκηθεί η

(δυννητική) κοινοτική αρμοδιότητα, θα συνιστούσε άσκηση «πραιτωριανής» πολιτικής που θα αντιτίθετο στη συνταγματική λογική της Συνθήκης και δύσκολα θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από λόγους σκοπιμότητας.

αγ) Το ζήτημα της ομοιόμορφης ερμηνείας της συμφωνίας TRIPs

52. Οι κυριότερες αντιρρήσεις που θα μπορούσαν να διατυπωθούν εναντίον του περιορισμού της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου μόνον στις διατάξεις της συμφωνίας TRIPs που αφορούν τομείς στους οποίους υφίσταται ήδη ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα, συνδέονται με την γενικά προβαλλόμενη ανάγκη ομοιόμορφης ερμηνείας όλων των διατάξεων των μεικτών διεθνών συνθηκών.

53. Συγκεκριμένα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Γενικός Εισαγγελέας κ. Tesaurο στις προτάσεις του στην προμνησθείσα υπόθεση Hermès, η άποψη, σύμφωνα με την οποία το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύει μόνο τις διατάξεις εκείνες για τη σύναψη των οποίων είναι αρμόδια η Κοινότητα και όχι και τις διατάξεις για τη σύναψη των οποίων εξακολουθούν να είναι αρμόδια τα κράτη μέλη, «αποδεικνύεται προβληματική για τον λόγο και μόνο ότι μεταξύ των διατάξεων της μιας και της αυτής συμφωνίας ενδέχεται να υφίσταται συνάφεια, οπότε ενδέχεται να μην είναι εύκολο να

38 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 46 των προτάσεών μου.

προσδιοριστεί με ακρίβεια αν ορισμένη διάταξη εμπίπτει (και) στην κοινοτική σφαίρα ή μόνο στην εθνική· ούτε μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να επηρεάζει ορισμένη ερμηνεία των εθνικών αρχών την εφαρμογή κανόνων του κοινοτικού δικαίου και/ή τη λειτουργία του όλου συστήματος»³⁹.

54. Συναφώς, στις γραπτές παρατηρήσεις της στην υπόθεση C-392/98 η Επιτροπή επισημαίνει ότι, εάν γίνει δεκτό ότι η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να ερμηνεύει το άρθρο 50 της συμφωνίας TRIPs περιορίζεται μόνον στην περίπτωση που τίθεται ζήτημα προσωρινής προστασίας ενός δικαιώματος στο σήμα, τούτο θα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω συμφωνία θα έπρεπε να ερμηνεύεται ομοιόμορφα εντός της Κοινότητας σε περιπτώσεις προσωρινών μέτρων που αφορούν ορισμένα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά όχι όλα. Κατά την Επιτροπή, κάτι τέτοιο δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτό. Καταρχάς, ενόψει του στενού δεσμού που υφίσταται μεταξύ της ουσίας ενός δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και της δικονομικής του προστασίας, θα ήταν αδιανόητο να υπάρχει ομοιόμορφη ερμηνεία σχετικά με την ουσία του δικαιώματος, αλλά αποκλίνουσες ερμηνείες σχετικά με τα μέτρα προστασίας του⁴⁰. Επιπλέον, θα ήταν εξίσου απαράδεκτο, έναντι των εμπορικών συνεργατών της Κοινότητας, η ερμηνεία των διατάξεων σχετικά με τη δικαστική προστασία και, ιδίως, με τα προσωρινά μέτρα προστασίας, να ποικίλλει για ορισμένα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά να παραμένει η ίδια για άλλα. Δεν πρέπει συναφώς να λησμονείται ότι τις περισσότερες φορές είναι τα μέτρα δικαστικής προστασίας και, κυρίως, τα προσωρινά μέτρα που γεν-

νούν εμπορικές διαφορές με τα τρίτα κράτη και που, επομένως, απαιτούν εξορισμού μια ομοιόμορφη εφαρμογή. Τέλος, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η συμφωνία για τον ΠΟΕ αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο και τα πνευματικά δικαιώματα δεν είναι αποσπασμένα από το υπόλοιπο μέρος. Οι αρχές που διαπραγματεύθηκαν και συνήψαν την εν λόγω συμφωνία δήλωσαν ότι οι διατάξεις του συνόλου της συμφωνίας και των παραρτημάτων της δεν μπορούν να έχουν άμεσο αποτέλεσμα. Κατά την Επιτροπή, θα ήταν ιδιαίτερος παράδοξο και θα είχε σημαντικές συνέπειες, εξαιτίας της δυνατότητας υιοθέτησης διαφορετικών ερμηνειών, οι εθνικοί δικαστές και το Δικαστήριο να καταλήξουν σε διαφορετικά συμπεράσματα σχετικά με την ανωτέρω δήλωση των συμβληθεισών αρχών.

55. Τέλος, υποστηρίζεται η άποψη ότι το Δικαστήριο πρέπει να έχει αρμοδιότητα να εκδίδει προδικαστικές αποφάσεις επί του συνόλου των διατάξεων των μεικτών συμφωνιών, ώστε να εξασφαλίζεται η ομοιόμορφη ερμηνεία και, συνακόλουθα, η ομοιόμορφη εφαρμογή τους εντός της Κοινότητας, άρα και το συμφέρον της τελευταίας να μη φέρει την ευθύνη των παραβάσεων που τελούν τα κράτη μέλη. Αφενός, η άποψη αυτή βασίζεται στην παρατήρηση ότι, στο πλαίσιο της συμφωνίας TRIPs, ελλείψει ρήτρας περί αρμοδιότητας, η Κοινότητα και τα κράτη μέλη, που αναφέρονται εξίσου ως ιδρυτικά μέλη, αποτελούν έναντι των τρίτων συμβαλλομένων μερών ένα ενιαίο συμβαλλόμενο μέρος ή τουλάχιστον συμβαλλόμενα μέρη που ευθύνονται εξίσου για τις ενδεχόμενες παραβιάσεις της συμφωνίας. Επομέ-

39 — Σημείο 20.

40 — Η Επιτροπή τονίζει ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί σήμερα στον τομέα των σχεδίων και των υποδειγμάτων, την προστασία των οποίων έχει ήδη αναρμόνειο στο εσωτερικό της Κοινότητας η προμηθευθεία στην υποσημείωση 3 οδηγία 98/71, χωρίς όμως η αναρμόνηση αυτή να περιέχει μέτρα προσωρινής προστασίας.

ως, η εσωτερική κατανομή των αρμοδιοτήτων τους έχει ενδοκοινοτική μόνο σημασία. Αφετέρου, η ανωτέρω άποψη στηρίζεται στην υπόθεση ότι η Κοινότητα ευθύνεται ως προς όλα τα μέρη μιας μεικτής συμφωνίας, οπότε θα μπορούσε, ενδεχομένως, να αναγνωρισθεί ευθύνη της για παράβαση επίμαχων συμβατικών διατάξεων, ανεξάρτητα από το ποιος έχει τελέσει την παράβαση αυτή⁴¹.

56. Φρονώ ότι όλες οι ανωτέρω αντιρρήσεις, χωρίς να στερούνται ενδιαφέροντος, χαρακτηρίζονται από μια απλουστευτική αντιμετώπιση των ζητημάτων που θέτουν, εν προκειμένω, τόσο η χωριστή θεώρηση όσο και η σύμφυση της ανάγκης συστηματικής συνέπειας της ερμηνείας των διατάξεων της συμφωνίας TRIPs, της απαίτησης ομοιόμορφης εφαρμογής τους στο εσωτερικό της Κοινότητας και του αιτήματος ενιαίας διεθνούς εκπροσώπησης της τελευταίας, το οποίο υφέρπει στα προβαλλόμενα επιχειρήματα σχετικά με τη διεθνή ευθύνη της. Αυτή η απλουστευτική αντιμετώπιση των εν λόγω ζητημάτων δεν φαίνεται να είναι σε θέση να επιβάλλει την αποδοχή της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου επί του συνόλου των διατάξεων της συμφωνίας TRIPs, δηλαδή ακόμη και επί αυτών που αναφέρονται σε τομείς στους οποίους δεν υφίσταται ακόμη ασκηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα.

57. Πρώτον, σε ό,τι αφορά στο αίτημα ομοιόμορφης εφαρμογής που δικαιολογείται από

την ανάγκη συστηματικής συνέπειας της ερμηνείας των διατάξεων των συμφωνιών που επισυνάπτονται στη συμφωνία για τον ΠΟΕ και, ειδικότερα, της συμφωνίας TRIPs, πρέπει, αφενός, να επισημανθεί ότι η δυνατότητα ύπαρξης διαφορετικών ερμηνειών δεν συνιστά υποχρεωτικά ένδειξη συστηματικής ασυνέπειας⁴². Με άλλα λόγια, ουδόλως είναι αντιφατικό να διαφοροποιείται το νοηματικό περιεχόμενο μιας διατάξεως ανάλογα με την εφαρμογή της σε διαφορετικό αντικείμενο (εν προκειμένω, δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας), από διαφορετικό ερμηνευτή (εν προκειμένω, το Δικαστήριο ή τα εθνικά δικαιοδοτικά όργανα) και εντός διαφορετικού νομικού πλαισίου αναφοράς (εν προκειμένω, κοινοτικού ή εθνικού).

58. Αφετέρου, πρέπει να τονισθεί ότι το νομικό σύστημα που θεσπίζεται από τις συμφωνίες για τον ΠΟΕ δεν φαίνεται ακόμη να υλοποιεί απόλυτα την ιδέα μιας ομοιόμορφης και παγιωμένης ερμηνείας και εφαρμογής των διατάξεων των συμφωνιών αυτών. Συναφώς, δεν στερείται σημασίας το γεγονός, που επισημάνθηκε στην πρόσφατη απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Νοεμβρίου 1999, Πορτογαλία κατά Συμβουλίου, πως, σε ό,τι αφορά στο μηχανισμό διευθετήσεως των διαφορών, το σύστημα που προκύπτει από τις συμφωνίες ΠΟΕ επιφυλάσσει σημαντική θέση στη μεταξύ των συμβαλλομένων μελών διαπραγμάτευση⁴³. Με άλλα λόγια, το συγκεκριμένο σύστημα, στο πλαίσιο του οποίου εντάσσεται η όποια ερμηνεία των διατάξεων της συμφωνίας TRIPs, δεν κυριαρχείται ακόμη πλήρως από το πνεύμα αποτελε-

41 — Για την ανάπτυξη αυτών των επιχειρημάτων, βλ., ενδεικτικώς, τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα κ. Tesouro στην προμνηθείσα υπόθεση Hermès, σημεία 14, 18 και 20.

42 — Είναι λογικά αναμενόμενο η ερμηνεία και η εφαρμογή κάθε νομικής διατάξεως, επομένως και μιας διατάξεως όπως αυτής του άρθρου 30 της συμφωνίας TRIPs να διαφοροποιούνται ανάλογα με τον συγκεκριμένο τομέα στον οποίο εφαρμόζεται η διάταξη αυτή, χωρίς τούτο να σημαίνει αναγκαστικά ότι η τελευταία δεν έχει ερμηνευθεί σε ορθό συνδυασμό με τις συστηματικά συναφείς προς αυτή διατάξεις. Εξάλλου, η ανωτέρω διαφοροποίηση είναι πολύ περισσότερο αναμενόμενη όταν η μεταβολή του ουσιαστικού πλαισίου ερμηνείας οδηγεί σε διαφοροποίηση και του αρμόδιου ερμηνευτή, όπως συμβαίνει εν προκειμένω.

43 — Απόφαση προμνηθείσα στην υπομνηθείσα 2, σκέψη 36.

σματος κεντρικής επιβολής μιας ομοιόμορφης ερμηνείας ως προς την οποία θα επιλύονται θεσμικά οι ενδεχόμενες διαφορές, αλλά διαπνέεται ακόμη από μια διάθεση προωθήσεως των συμβιβαστικών λύσεων, δηλαδή αποδοχής του συντονισμού διαφοροποιημένων ερμηνειών και εφαρμογών επί των συμφωνηθέντων. Εφόσον λοιπόν η οριστικοποίηση του περιεχομένου των δυνατοτήτων και υποχρεώσεων που επιβάλλει στα συμβαλλόμενα μέλη η επίμαχη συμφωνία τελεί υπό την αίρεση διαπραγματεύσεων, θα ήταν μάλλον αδόκιμο να επιδιωχθεί η εκ των προτέρων δικαστική παγίωση μιας ομοιόμορφης ερμηνείας των διατάξεων της συμφωνίας αυτής.

59. Δεύτερον, φρονώ πως το επιχείρημα ότι, εξαιτίας της πιθανής συνάφειας μεταξύ των διατάξεων της ίδιας συμφωνίας, μπορεί να μην είναι εύκολο να προσδιορισθεί επακριβώς αν ορισμένη διάταξη εμπίπτει (και) στην κοινοτική ή μόνον στην εθνική σφαίρα, δεν είναι ικανό να θεμελιώσει την ερμηνευτική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου επί του συνόλου των διατάξεων μιας μεικτής διεθνούς συμφωνίας. Όπως τόνισε και το ίδιο το Δικαστήριο στην γνωμοδότηση 1/94, «το πρόβλημα της κατανομής αρμοδιοτήτων δεν μπορεί να ρυθμίζεται ανάλογα με τις δυσκολίες που θα μπορούσαν ενδεχομένως να ανακύψουν στο πλαίσιο της λειτουργίας των συμφωνιών»⁴⁴.

60. Τρίτον, ούτε το επιχείρημα που αναφέρεται στον κίνδυνο υιοθέτησεως από το Δικαστήριο και τα εθνικά δικαιοδοτικά όργανα διαφορετικών απόψεων έναντι του ζητήματος του άμεσου αποτελέσματος των διατάξεων της συμφωνίας TRIPs, φαίνεται να προσδίδει κάποιο νέο κρίσιμο στοιχείο στον επίμαχο προβληματισμό. Εκτός όσων

αναφέρθησαν ανωτέρω ενόψει της διερευνήσεως της θεσμικής ισορροπίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των λοιπών κοινοτικών οργάνων⁴⁵, πρέπει επιπλέον να επισημανθεί ότι, παρά την έντονη πολιτική σημασία του, από νομικής απόψεως το ζήτημα του άμεσου αποτελέσματος δεν διαφέρει από κάθε άλλο ζήτημα ερμηνείας.

61. Τέταρτον, πρέπει να γίνει δεκτό πως, μολονότι η ομοιόμορφη εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων στο εσωτερικό της Κοινότητας αποτελεί θεμελιώδες στόχο που, σε κάθε περίπτωση, ενδιαφέρει το κοινοτικό δίκαιο⁴⁶, μια τέτοια εφαρμογή δεν μπορεί να προβάλλεται ως ένα απόλυτο αίτημα. Οσοδήποτε «μονιστική» και αν ήθελε γίνει η αντίληψη της διαπλοκής διεθνούς και κοινοτικού δικαίου, η εφαρμογή του πρώτου στο εσωτερικό της Κοινότητας δεν είναι αυτονόητο ότι μπορεί να διεκδικήσει πάντοτε μεγαλύτερο βαθμό ομοιομορφίας από αυτόν που έχει το ίδιο το δίκαιο που ισχύει στον κοινοτικό χώρο και το οποίο, ενόψει της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ κοινοτικών και εθνικών οργάνων αναλόγως με τον επίμαχο τομέα, μπορεί να είναι είτε αποκλειστικά κοινοτικό ή αποκλειστικά εθνικό είτε συντρεχόντως κοινοτικό και εθνικό. Εξάλλου, ούτε η φύση της διεθνούς έννομης τάξεως που διαμορφώθηκε έως τώρα από τη συμφωνία για τον ΠΟΕ ούτε το παρόν στάδιο εξέλιξεως της ευρωπαϊκής ενοποιήσεως θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν εισδοχή και ομοιόμορφη εφαρμογή στον κοινοτικό χώρο των διατάξεων των συμφωνιών που συνήφθησαν στο πλαίσιο του ΠΟΕ, παρόμοιες με την εισδοχή και την

45 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 49 και 50 των προτάσεών μου.

46 — Βλ., ενδεικτικώς, την απόφαση της 16ης Μαρτίου 1983, υποθέσεις 267/81 έως 269/81, SPI και SAMI (Σύλλογος) 1983, σ. 801, σκέψεις 14 και 15 και την προμνηθείσα στην υποσημείωση 2 απόφαση Hermès (σκέψη 32). Πρβλ. και ανωτέρω, σημείο 44 των προτάσεών μου.

44 — Βλ. την προμνηθείσα στην υποσημείωση 3 γνωμοδότηση 1/94, σκέψη 107.

εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου σε ομοσπονδιακά κράτη μέλη της Κοινότητας.

62. Πέμπτον, αν και ο χώρος των διεθνών σχέσεων της Κοινότητας αποτελεί πρόσφορο πολιτικό και νομικό πεδίο δοκιμασίας και εξελίξεως της διαδικασίας ευρωπαϊκής ενοποίησης, είναι αμφίβολο αν ο χώρος αυτός μπορεί να καταστεί δεσμευτικό πεδίο επιλύσεως των ζητημάτων που θέτει η δυναμική της ανωτέρω ενοποίησης.

63. Συναφώς, ενώ το Δικαστήριο αναγνώρισε την ανάγκη ενιαίας διεθνούς εκπροσώπησης και την καθόλα θεμητή ανησυχία για την εξασφάλιση της ενότητας δράσεως προς τα έξω και την αποφυγή αποδυναμώσεως της διαπραγματευτικής ισχύος της Κοινότητας, εντούτοις δεν έκρινε ότι η ανησυχία αυτή θα μπορούσε να ανατρέψει την εσωτερική (ενδοκοινοτική) κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ Κοινότητας και εθνικών αρχών⁴⁷.

64. Εξάλλου, στην ίδια την αποδοχή της υπέρθεσης μεικτής συμφωνίας υφέρπουν οι αρχές της προβολής των εσωτερικών αρμοδιοτήτων προς τα έξω και του παραλληλισμού εσωτερικών και εξωτερικών αρμοδιοτήτων, αρχές οι οποίες θεμελιώνουν το προβάδισμα του σεβασμού της εσωτερικής (ενδοκοινοτικής) κατανομής αρμοδιοτήτων έναντι της ανάγκης εξασφάλισης ενιαίας διεθνούς εκπροσώπησης της Κοινότητας. Πράγματι, σε περίπτωση που δεν γινόταν

δεκτό αυτό το προβάδισμα, δεν θα υπήρχε λόγος συνάψεως άλλων διεθνών συμφωνιών παρά μόνον εκείνων για τις οποίες έχει αποκλειστική αρμοδιότητα η Κοινότητα.

65. Έκτον, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, εκτός από αντίθετο στη θεσμική ισορροπία που επιβάλλει η Συνθήκη⁴⁸, θα ήταν επίσης αδόκιμο η εξασφάλιση της ενιαίας διεθνούς εκπροσώπησης της Κοινότητας να στηριχθεί πρωτογενώς στην ερμηνεία της επίμαχης διεθνούς συμφωνίας από το Δικαστήριο στο πλαίσιο της αρμοδιότητας που επιφυλάσσει στο τελευταίο το άρθρο 177 της Συνθήκης.

66. Πρέπει να υπομνησθεί, καταρχάς, πως το ίδιο το Δικαστήριο έκρινε, αφενός, ότι η εξυπηρέτηση της ανάγκης ενιαίας διεθνούς εκπροσώπησης της Κοινότητας πρέπει να διασφαλίζεται από τη στενή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και των κοινοτικών οργάνων τόσο κατά τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων και της συνάψεως μιας μεικτής συμφωνίας όσο και κατά την εκτέλεση των αναληφθεισών δεσμεύσεων, και, αφετέρου, ότι αυτό το καθήκον συνεργασίας επιβάλλεται ακόμη επιτακτικότερα στην περίπτωση συμφωνιών όπως των προσαρτημένων στην συμφωνία ΠΟΕ, μεταξύ των οποίων υφίσταται άρρηκτος δεσμός, και ενόψει του μηχανισμού διασταυρουμένων μέτρων ανταποδόσεως που προβλέπονται από το μνημόνιο συμφωνίας για τη διευθέτηση των διαφορών⁴⁹.

48 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 46 επ. των προτάσεών μου.

49 — Βλ., ενδεικτικώς, την προμνησθείσα στην υποσημείωση 9 γνωμοδότηση 1/94 (σκέψεις 108 και 109) και την απόφαση της 19ης Μαρτίου 1996, υπόθεση C-25/94, Επιτροπή κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1996, σ. I-1469, σκέψη 48).

47 — Βλ., ενδεικτικώς, την προμνησθείσα στην υποσημείωση 9 γνωμοδότηση 1/94 (σκέψεις 106, 107 και 108).

67. Συναφώς, μολονότι δεν χωρεί αμφιβολία πως το Δικαστήριο είναι ένα κεντρικό όργανο, που ως τέτοιο θα μπορούσε να συντονίσει την απαιτούμενη συνεργασία μεταξύ κοινοτικών και εθνικών αρχών, δεν είναι προφανές ότι ο συντονισμός που θα μπορούσε να εγγυηθεί το Δικαστήριο στο πλαίσιο των συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων που του αναγνωρίζονται μέχρι στιγμής και, ειδικότερα, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του να απαντά σε προδικαστικά ερωτήματα των εθνικών δικαστηρίων επί της ερμηνείας της επίμαχης διεθνούς συμφωνίας, θα ήταν ο καταλληλότερος για την εξασφάλιση ενιαίας αλλά και αποτελεσματικής διεθνούς εκπροσώπησης της Κοινότητας. Παρά την αδιαμφισβήτητη χρησιμότητα που θα είχε η ύπαρξη μιας ομοιόμορφης ερμηνείας των διατάξεων των διεθνών συνθηκών της Κοινότητας που αφορούν σε τομείς στους οποίους η τελευταία δεν έχει ακόμη ασκήσει τη (δυναμική) αρμοδιότητά της, ο αυστηρός και δεσμευτικός χαρακτήρας των αποφάσεων του Δικαστηρίου επί προδικαστικών ερωτημάτων δεν φαίνεται να συνάδει με την ελαστικότητα και την προσαρμοστικότητα που επιβάλλει ο συντονισμός μας κοινής θέσεως της Κοινότητας και των κρατών μελών στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων, της συνάντησης και της εκτελέσεως συμφωνιών, όπως αυτές που επισυνάπτονται στην συμφωνία για τον ΠΟΕ και που, εκτός των άλλων, διέπονται από «την αρχή της αμοιβαιότητας των εκατέρωθεν πλεονεκτημάτων»⁵⁰. Ειδικότερα, είναι υπεραπλουστευτικό να πιστεύει κανείς ότι ο αποσπασματικός χαρακτήρας μιας αποφάσεως επί ενός προδικαστικού ερωτήματος, που ενδέχεται να τεθεί ενόψει μιας συγκεκριμένης διαφοράς ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και οριοθετείται από τα νομικά και πραγματικά στοιχεία που παρέχει ο εθνικός δικαστής, μπορεί να συντονίσει σε κάθε περίπτωση αποτελεσματικά την κοινή δράση Κοινότητας και κρατών μελών ενόψει

της εφαρμογής μιας διεθνούς συμβατικής δεσμεύσεως. Αντιθέτως, μια τέτοια απόφαση του Δικαστηρίου θα μπορούσε να έχει έως και αρνητικά αποτελέσματα και να φάλκιδεύσει τη διαδικασία συνεργασίας μεταξύ Κοινότητας και κρατών μελών, ιδίως αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η εν λόγω απόφαση δεν καλείται να επιλύσει μια διαφορά που προέκυψε από προηγούμενη συνεργασία μεταξύ των δύο πλευρών (Κοινότητας και κρατών μελών), αλλά καλείται να προεξοφλήσει νομικά μια κατεξοχήν πολιτική διαδικασία που δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί. Σε κάθε περίπτωση, δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι η συνεργασία κοινοτικών και εθνικών οργάνων προκειμένου να υιοθετηθεί μια ενιαία διεθνής εκπροσώπηση της Κοινότητας, μπορεί να συρρικνωθεί στη διαδικασία συνεργασίας μεταξύ Δικαστηρίου και εθνικών δικαστηρίων κατά τα προβλεπόμενα από το άρθρο 177 της Συνθήκης.

68. Προκειμένου το Δικαστήριο να είχε έναν αποτελεσματικό συντονιστικό ρόλο, θα ήταν απαραίτητο να λειτουργήσει, όχι ως πρώτος και αυθεντικός ερμηνευτής των διεθνών συμβάσεων στο πλαίσιο της συνεργασίας του με τα εθνικά δικαστήρια που επιβάλλει το άρθρο 177 της Συνθήκης, αλλά μάλλον ως συνδιαμορφωτής της ενιαίας διεθνούς εκπροσώπησης της Κοινότητας (ενδεχομένως, εκ των προτέρων ως γνωμοδοτικό όργανο ή εκ των υστέρων ως ελεγκτικό-εγκριτικό όργανο προϋφιστάμενης διαπραγματεύσεως). Κάτι τέτοιο προϋποθέτει, όμως, μια νέα σύλληψη του ρόλου του Δικαστηρίου και, προφανώς, μια αναθεώρηση του γνωμοδοτικού ρόλου που του επιφυλάσσει το άρθρο 228, παράγραφος 6 (κατέστη, κατόπιν τροποποιήσεως, άρ-

50 — Βλ., σχετικώς, την προμνησθείσα στην υποσημείωση 2, απόφαση Πορτογαλία κατά Συμβουλίου, σελίδα 42.

θρο 300 ΕΚ, παράγραφος 6) της Συνθήκης⁵¹. Αυτές δε οι μεταβολές του ρόλου του Δικαστηρίου δύσκολα μπορούν να υλοποιηθούν μέσω της διευρύνσεως της ερμηνευτικής του αρμοδιότητας στο πλαίσιο της απαντήσεως επί προδικαστικών ερωτημάτων, ιδίως αν ληφθεί υπόψη αυτό που έχει τονίσει το ίδιο το Δικαστήριο στην απόφαση Kleinwort Benson⁵², δηλαδή ότι: «δεν είναι (...) δυνατόν να γίνει δεκτό να έχουν απλώς συμβουλευτικό χαρακτήρα και να στερούνται δεσμευτικότητας οι απαντήσεις που δίνει το Δικαστήριο στα δικαστήρια των συμβαλλομένων κρατών. Τούτο θα αλλοίωνε το έργο του Δικαστηρίου, όπως το εννοεί το προαναφερθέν πρωτόκολλο της 3ης Ιουνίου 1971, δηλαδή ως έργο δικαιοδοτικού οργάνου του οποίου οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές»⁵³.

69. Γίνεται λοιπόν φανερό ότι, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, η διαπλοκή της ανάγκης συστηματικής ορθής ερμηνείας και ομοιόμορφης εφαρμογής των συμφωνιών για τον ΠΟΕ στο εσωτερικό της Κοινότητας και της ανάγκης εξασφαλίσεως

ενιαίας διεθνούς εκπροσωπήσεως της τελευταίας δεν θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την υπέρβαση της ως τώρα δυναμικής κατανόησης των αρμοδιοτήτων ούτε μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών ούτε μεταξύ του Δικαστηρίου και των λοιπών κοινοτικών οργάνων. Εξάλλου, η αποδοχή της πρωτογενούς αμοδιότητας του Δικαστηρίου να απαντά επί προδικαστικών ερωτημάτων που αφορούν στην ερμηνεία διατάξεων μεικτών διεθνών συμφωνιών που αναφέρονται σε τομείς που εμπίζονται ακόμη στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, φαίνεται να είναι απρόσφορη για την εξασφάλιση του αποτελεσματικού συντονισμού της αιτούμενης ενιαίας διεθνούς εκπροσωπήσεως.

70. Από όλες τις ανωτέρω παρατηρήσεις προκύπτει πως το Δικαστήριο δεν πρέπει να κρίνει εαυτό αρμόδιο για την ερμηνεία του άρθρου 50 της συμφωνίας TRIPs, σε περίπτωση, όπως αυτή της παρούσας υποθέσεως, κατά την οποία η εφαρμογή του εν λόγω άρθρου αναφέρεται σε τομέα στον οποίο δεν έχει ακόμη ασκηθεί κοινοτική αρμοδιότητα.

51 — Στο πλαίσιο του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου των αρμοδιοτήτων του, το Δικαστήριο μπορεί να συμβάλει στη συνδιαμόρφωση της ενιαίας διεθνούς εκπροσωπήσεως μόνο δευτερογενώς: είτε μέσω του ευθέως δικαστικού ελέγχου των παραλείψεων των κοινοτικών και εθνικών οργάνων να συμμορφώνονται προς την υποχρέωση στενής μεταξύ τους συνεργασίας ενόψει της εξασφαλίσεως αυτής της ενιαίας εκπροσωπήσεως είτε μέσω της αρμοδιότητάς του, που προβλέπει το άρθρο 177 της Συνθήκης, να απαντά σε ερωτήματα που αναφέρονται στον ερμηνευτικό προσδιορισμό της εν λόγω υποχρεώσεως (πβλ. κατωτέρω, σημεία 72 επ. των προτάσεών μου).

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι αυτή η αρμοδιότητα δεν πρέπει να συγχέεται με την αρμοδιότητα απευθείας ερμηνείας των διατάξεων των επίμαχων μεικτών διεθνών συμφωνιών. Εκείνο που ενδιαφέρει, στο πλαίσιο της πρώτης αρμοδιότητας, είναι η συμπεριφορά των κοινοτικών και εθνικών αρχών ενόψει της υποχρεώσεώς τους να σπινταρίζουν τις ερμηνείες που υιοθετούν για τις διατάξεις μεικτών διεθνών συμφωνιών και όχι ο καθορισμός του συγκεκριμένου περιεχομένου των ερμηνειών αυτών, που αποτελεί αντικείμενο της δεύτερης αρμοδιότητας.

52 — Προμνησθείσα στην υποσημείωση 30.

53 — Σκέψη 24. Βλ., επίσης, τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα κ. Tesauo στην εν λόγω υπόθεση, ο οποίος επισήμανε ότι: «είναι προφανές ότι η τεχνική υποστήριξη ή έπειτα η παροχή νομικών συμβουλών δεν μπορούν να ενταχθούν στο σύστημα που καθιερώθηκε με το πρωτόκολλο του 1971 ή με το άρθρο 177 της Συνθήκης» (σημείο 25).

αδ) Οι υποχρεώσεις που βαρύνουν τον εθνικό δικαστή

71. Η μη αποδοχή, εν προκειμένω, της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου δεν σημαίνει, εντούτοις, ότι το αιτούν δικαστήριο, που παραμένει αρμόδιο για την ανωτέρω ερμηνεία, δεν γνωρίζει περιορι-

αμούς στην άσκηση της αρμοδιότητάς του αυτής. Όπως κάθε εθνική αρχή, τα εθνικά δικαστήρια είναι υποχρεωμένα να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της στενής συνεργασίας μεταξύ των κοινοτικών και των εθνικών αρχών, συνεργασίας που, όπως προαναφέρθη, εξυπηρετεί την ανάγκη ενιαίας διεθνούς εκπροσώπησης της Κοινότητας⁵⁴.

δικαίου, η ανάγκη ενιαίας διεθνούς εκπροσώπησης της Κοινότητας δεν μπορεί να αναιρέσει τη σχετική έστω αυτονομία των δύο μερών.

72. Συναφώς, θεωρώ ότι η περαιτέρω ερμηνεία από το Δικαστήριο της ως άνω υποχρέωσης θα ήταν χρήσιμη για το αιτούν εθνικό δικαστήριο. Βεβαίως, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να προσδιορίζει τη φύση των σχέσεων που πρέπει να αναπτυχθούν μεταξύ των εθνικών αρχών, ειδικότερα δε μεταξύ του αιτούντος δικαστηρίου και των λοιπών εθνικών αρχών, προκειμένου να διαμορφωθούν οι θέσεις του κράτους μέλους, βάσει των οποίων το τελευταίο θα συνεργασθεί με τις κοινοτικές αρχές. Εντούτοις, είναι σκόπιμο το Δικαστήριο να παράσχει ορισμένα χρήσιμα στοιχεία για τον προσδιορισμό της έννοιας της συνεργασίας που οφείλει να αναπτυχθεί μεταξύ γενικά των εθνικών αρχών, στις οποίες ανήκει και το αιτούν δικαστήριο, και των οργάνων της Κοινότητας.

74. Στη συνέχεια, πρέπει να επισημανθεί ότι η αυτή η διαδικασία συγκλίσεως δύναται να στηριχθεί στην εμπειρία των ήδη υπαρχόντων διαδικασιών καλόπιστης και ειλικρινούς συνεργασίας, οι οποίες αποτελούν εξειδικεύσεις της διατάξεως του άρθρου 10 ΕΚ (πρώην άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΚ). Ειδικότερα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι εθνικές αρχές δύνανται να απευθύνουν ερωτήσεις και να ζητούν από τις αρμόδιες κοινοτικές αρχές και, ειδικότερα, από το Συμβούλιο και την Επιτροπή, πληροφορίες και γνώμες σχετικά με την ερμηνεία μιας διατάξεως μεικτής διεθνούς συμφωνίας. Η συνεργασία που έχει θεσπισθεί μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ (πρώην άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης ΕΚ) προσφέρει ένα χρήσιμο παράδειγμα οργάνωσης μιας διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ κοινοτικών και εθνικών αρχών⁵⁵.

73. Καταρχάς, πρέπει να σημειωθεί ότι η ανωτέρω συνεργασία δεν μπορεί να αποτελεί παρά μια διαδικασία επικοινωνίας και συντονισμού κοινής δράσεως μεταξύ των κοινοτικών και των εθνικών αρχών, στο πλαίσιο των αντιστοίχων αρμοδιοτήτων τους. Στο παρόν στάδιο εξέλιξεως του κοινοτικού

75. Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική δύναται και οφείλει να είναι η λήψη υπόψη, από τις εθνικές αρχές, των ήδη εκδοθεισών αποφάσεων και γνωμοδοτήσεων του Δικαστηρίου που αφορούν στις επίμαχες ή σε παρόμοιες

55 — Βλ., ενδεικτικώς, την ανακοίνωση 93/С 39/05 της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών δικαστηρίων για την εφαρμογή των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (ΕΕ С 39 της 13ης Φεβρουαρίου 1993, σ. 6).

54 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 66 των προτάσεών μου.

με τις επίμαχες διεθνείς συμφωνίες. Με άλλα λόγια, ενώ το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να απαντήσει σε προδικαστικά ερωτήματα που αφορούν διατάξεις μεικτών διεθνών συμφωνιών που αναφέρονται σε τομείς οι οποίοι εμπíπτουν ακόμη στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, εντούτοις οι εθνικές αρχές, επομένως και τα εθνικά δικαστήρια, οφείλουν να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους τυχόν ερμηνευτικές αποφάσεις του Δικαστηρίου που εκδόθηκαν με αντικείμενο τις ίδιες ή συναφείς διατάξεις, όταν αυτές αφορούσαν τομείς στους οποίους υφίστατο ασυνηθείσα κοινοτική αρμοδιότητα. Ειδικότερα, σε περίπτωση που το Δικαστήριο έχει εκδώσει μια απόφαση, με την οποία ερμηνεύσει το γενικό σύστημα που θεσπίζει μια διεθνής συμφωνία, είναι λογικό τα εθνικά δικαιοδοτικά όργανα να μην μπορούν να αγνοήσουν την ανωτέρω απόφαση. Μολονότι δεν θα έχουν τη στενά δικονομική υποχρέωση να ακολουθήσουν την ερμηνεία που υιοθέτησε το Δικαστήριο⁵⁶, η υποχρέωση στενής συνεργασίας τους με τις κοινοτικές αρχές και το γεγονός ότι η ερμηνεία που υιοθέτησε το Δικαστήριο είναι δεσμευτική για το σύνολο των κοινοτικών οργάνων τους επιβάλλουν τουλάχιστον να μην αποκλίνουν από την ενλόγω ερμηνεία χωρίς συγκεκριμένο λόγο. Με άλλα λόγια, φρονώ πως τα εθνικά δικαιοδοτικά όργανα είναι υποχρεωμένα να αιτιολογήσουν ειδικώς και εμπειριστατωμένως (δηλαδή ενόψει των ιδιαιτεροτήτων της υποθέσεως που δικάζουν)

κάθε απόφασή τους που αποκλίνει από την ερμηνεία που υιοθέτησε το Δικαστήριο⁵⁷.

76. Οι ανωτέρω επισημάνσεις σχετικά με την υποχρέωση των εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων να συνεργάζονται στενά με τα κοινοτικά όργανα και να συμβάλλουν στην ενιαία διεθνή εκπροσώπηση της Κοινότητας κάνουν φανερό ότι, στο παρόν στάδιο εξέλιξης του κοινοτικού δικαίου, η ανάγκη πρακτικής εναρμονίσεως, αφενός, του σεβασμού της κατανομής των ενδοκοινοτικών αρμοδιοτήτων μεταξύ κοινοτικών και εθνικών αρχών, και, αφετέρου, της ορθής, αποτελεσματικής και αλληλέγγυας αντιμετώπισης των διεθνών δεσμεύσεων της Κοινότητας, δεν μπορεί παρά να στηρίζεται σε διαδικασίες και υποχρεώσεις που κινούνται εντός ενός εναλλακτικού και συχνά χαλαρού, από πλευράς αυστηρότητας, νομικού πλαισίου (soft law). Τούτο δεν είναι ούτε παράδοξο ούτε αντιφατικό. Δικαιολογείται από τη μεταβλητή γεωμετρία και την ατελή ακόμη θέσπιση της συνύπαρξης εθνικής, κοινοτικής και διεθνούς έννομης τάξεως. Στο πλαίσιο της θεσμίσεως αυτής δίκαιο και πολιτική ανταλλάσσουν χαρακτηριστικά: το πρώτο επιβάλλει την αυστηρότητα/δεσμευτικότητα του στη δεύτερη, η οποία, με τη σειρά της,

56 — Μια τέτοια υποχρέωση δεν θα μπορούσε να θεμελιωθεί στην υποχρέωση συμμορφώσεως προς τις ερμηνευτικές αποφάσεις που εκδίδονται δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης. Από τη στιγμή που γίνεται δεκτό ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να απαντήσει σε προδικαστικά ερωτήματα εθνικού δικαστηρίου που αφορά στην ερμηνεία διατάξεων μεικτής διεθνούς συμφωνίας που αναφέρεται σε τομέα που εξαιρούμενη να εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, το να υποχρεωθεί το αιτούν δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 177, να συμμορφωθεί κατά οιονδήποτε τρόπο προς ήδη υπάρχουσα ερμηνευτική απόφαση στην οποία η επίμαχη ή συναφής διάταξη έχει ερμηνευθεί σε διαδοχικό πλαίσιο από εκείνο που ιχνηλάτησε η διαφορά της υποθέσεως της κύριας δίκης, θα ήταν αντίθετο προς τις παγιωμένες νομολογιακές θέσεις σχετικά με το χρήσιμο αποτέλεσμα των απαντήσεων του Δικαστηρίου σε προδικαστικά ερωτήματα. Εξάλλου, στο μέτρο που η οιαδήποτε επίκληση του άρθρου 177 θα επέβαλλε ουσιαστικά μια κεντρική δεσμευτική ερμηνεία, τούτο θα ήταν αντίθετο με τη λογική της Συνθήκης που αποκλείει, όπως διαπιστώσαμε, την αναγνώριση εν προκειμένω της ερμηνευτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου.

57 — Το γεγονός ότι η ανωτέρω υποχρέωση δεν ερείδεται στο άρθρο 177 της Συνθήκης, αλλά στην υποχρέωση στενής συνεργασίας μεταξύ κοινοτικών και εθνικών αρχών ενόψει της διασφαλίσεως ενιαίας διεθνούς εκπροσώπησεως της Κοινότητας, έχει σαν αποτέλεσμα: αφενός, η παραβίαση της σχετικής υποχρέωσης να συνιστά παράληψη του κράτους μέλους να συμμορφωθεί προς την ανωτέρω υποχρέωση στενής συνεργασίας, εφόσον αποδειχθούν και οι λοιπές προϋποθέσεις μιας τέτοιας παραβιάσεως, και, επομένως, να διαπιστώνεται βάσει της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 226 ΕΚ (πρώην άρθρο 169 της Συνθήκης ΕΚ) αθέτητο, οι υπήκοοι του κράτους μέλους να μην μπορούν να επικαλεσθούν την συγκεκριμένη παραβίαση προκειμένου να πετύχουν ακύρωση της σχετικής εθνικής δικαστικής αποφάσεως, διότι είναι προφανές πως η υποχρέωση στενής συνεργασίας απευθύνεται στα κοινοτικά όργανα και στα κράτη μέλη και δεν μπορεί να τύχει άμεσου αποτελέσματος.

μεταγγίζει στο πρώτο την σχετικότητα/ελαστικότητά της.

β) Επί του άμεσου αποτελέσματος του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs (μοναδικό ερώτημα στην υπόθεση C-300/98 και δεύτερο ερώτημα στην υπόθεση C-392/98)

77. Το ζήτημα της διερευνήσεως του άμεσου αποτελέσματος της διατάξεως του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs τίθεται, εν προκειμένω, μόνο στην περίπτωση κατά την οποία, σε αντίθεση με τα ως άνω προτεινόμενα, το Δικαστήριο θεωρήσει ότι, στο πλαίσιο της υποθέσεως C-300/98, η αίτηση του Arrondissementsrechtbank te's-Gravenhage για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως προβάλλεται παραδεκτώ⁵⁸ ή ότι, στο πλαίσιο της υποθέσεως C-392/98, είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει την επίμαχη διάταξη της συμφωνίας TRIPs.

78. Αν, λοιπόν, το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να αποφανθεί επί του ανωτέρω ζητήματος, φρονώ πως δεν μπορεί παρά να ακολουθήσει την πρόσφατη απόφασή του Πορτογαλία κατά Συμβουλίου⁵⁹, στην οποία κατ' ουσία δέχθηκε ότι οι συμφωνίες για τον ΠΟΕ δεν έχουν άμεσο αποτέλεσμα.

Συγκεκριμένα, στην εν λόγω απόφαση το Δικαστήριο, εξετάζοντας τη φύση και την οικονομία των συμφωνιών ΠΟΕ και, ειδικότερα, το μηχανισμό διευθετήσεως των διαφορών (ο οποίος καλύπτει και τη συμφωνία TRIPs⁶⁰) και την έλλειψη αμοιβαιότητας ως προς την απευθείας εφαρμογή των διατάξεων των ανωτέρω συμφωνιών, έκρινε πως οι εν λόγω διατάξεις δεν περιλαμβάνονται στους κανόνες βάσει των οποίων το Δικαστήριο ελέγχει την νομιμότητα των πράξεων των κοινοτικών οργάνων, εκτός αν συντρέχουν οι δύο κλασικές εξαιρέσεις, δηλαδή αν πρόθεση της Κοινότητας ήταν να εκπληρώσει μια ειδική υποχρέωση που αναλήφθηκε στο πλαίσιο του ΠΟΕ ή αν η κοινοτική πράξη ρητώς παραπέμπει σε συγκεκριμένες διατάξεις των συμφωνιών ΠΟΕ⁶¹.

Δεδομένου, αφενός, ότι τα κριτήρια αποδοχής ή αποκλεισμού της δυνατότητας επικλήσεως μιας διατάξεως διεθνούς συμφωνίας είναι κοινά με τα κριτήρια αποδοχής ή αποκλεισμού του άμεσου αποτελέσματος της ίδιας διατάξεως και, αφετέρου, ότι οι δύο προμνησθείσες εξαιρέσεις αφορούν αποκλειστικώς και μόνον τη δυνατότητα επικλήσεως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο αποκλεισμός, σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση, της δυνατότητας επικλήσεως γενικώς των διατάξεων των συμφωνιών ΠΟΕ οδηγεί αυτομάτως στον αποκλεισμό του άμεσου αποτελέσματος του συνόλου των διατάξεων της συμφωνίας TRIPs. Κατά συνέπεια, η επίμαχη διάταξη του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs δεν μπορεί να τύχει άμεσου αποτελέσματος, οιαδήποτε και αν ήταν η απάντηση στο ερώτημα κατά πόσον η τελευταία αυτή διάταξη είναι επαρκώς ακριβής και δεν απαιτεί ούτε την πλήρωση προϋποθέσεων ούτε τη λήψη περαιτέρω εκτελεστικών μέτρων. Με άλλα

58 — Σε μια τέτοια περίπτωση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, ενόψει των πορισμάτων της προμνησθείσας στην υποσημείωση 2 αποφάσεως Hermès, από τη στιγμή που η υπόθεση της χώρας δικής, επομένως, και η ενδεχόμενη εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs αναφέρονται στην προστασία εμπορικού σήματος, το Δικαστήριο θα ήταν, σε κάθε περίπτωση, αρμόδιο να προβεί στην διερεύνηση του άμεσου αποτελέσματος της εν λόγω διατάξεως (βλ. ανωτέρω, σημείο 40 των προτάσεων μου).

59 — Προμνησθείσα στην υποσημείωση 2.

60 — Βλ. το άρθρο 64 της συμφωνίας TRIPs και το Προσάρτημα 1 του μνημονίου συμφωνίας περί των κανόνων και διαδικασιών που διέπουν τη διευθέτηση διαφορών (Παράρτημα II της συμφωνίας ΠΟΕ).

61 — Σκέψεις 34 έως 52.

λόγια, από τη στιγμή που η φύση και η γενική οικονομία των συμφωνιών ΠΟΕ αποκλείουν το άμεσο αποτέλεσμά των διατάξεών τους⁶², παρέλκει η ανάλυση του συγκεκριμένου περιεχομένου της επίμαχης διατάξεως της συμφωνίας TRIPs.

79. Ο αποκλεισμός ενγένη του άμεσου αποτελέσματος της ανωτέρω διατάξεως πρέπει, τέλος, να συνοδευθεί από δύο ειδικότερες επισημάνσεις που σχετίζονται με τα ιδιαίτερα ζητήματα που θέτει καθεμία από τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις.

80. Αφενός, στο πλαίσιο της υποθέσεως C-300/98, αξίζει να σημειωθεί ότι η μη αποδοχή του άμεσου αποτελέσματος της διατάξεως του άρθρου 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs, δεν σημαίνει ότι η διάταξη αυτή δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη από τον εθνικό δικαστή. Οπως επεσήμανε ο Γενικός Εισαγγελέας κ. Tesauro στις προτάσεις του⁶³ και δέχθηκε το Δικαστήριο⁶⁴ με την απόφαση *Heimès*⁶⁵, ανεξάρτητα από την επίλυση του ζητήματος του άμεσου αποτελέσματος μιας διατάξεως διεθνούς συμφωνίας, το Δικαστήριο καλείται να απαντήσει στα ζητήματα ερμηνείας που θέτει η διάταξη αυτή προκειμένου το εθνικό δικαστήριο να μπορέσει να ερμηνεύσει τους εθνικούς κανόνες σύμφωνα με την ενλόγω διάταξη.

81. Αφετέρου, ως προς την υπόθεση C-392/98, πρέπει να τονισθεί ότι το εθνικό δικαστήριο οφείλει να λάβει υπόψη του την απόφαση του Δικαστηρίου Πορτογαλία κατά Συμβουλίου⁶⁶, ακόμη και στην περίπτωση που το Δικαστήριο αρνηθεί την ερμηνευτική του αρμοδιότητα και δεν αποφανθεί ως προς το ζήτημα του άμεσου αποτελέσματος της επίμαχης διατάξεως. Σε κάθε περίπτωση δε, μια απόφασή του με την οποία θα εισάγεται αποκλίνουσα ερμηνεία οφείλει να είναι ειδικώς και εμπειριστατόμενως αιτιολογημένη, υποχρέωση που προκύπτει από την ανάγκη στενής συνεργασίας μεταξύ κοινοτικών και εθνικών οργάνων προκειμένου να εξασφαλισθεί μία ενιαία διεθνής εκπροσώπηση της Κοινότητας⁶⁷.

82. Στο σημείο αυτό, χωρίς να προεξοφλείται η άσκηση της ενλόγω αρμοδιότητας του εθνικού δικαστή, πρέπει να επισημανθεί πως οι λόγοι για τους οποίους το Δικαστήριο έκρινε, με την ανωτέρω απόφαση, ότι οι συμφωνίες ΠΟΕ δεν μπορούν να έχουν άμεσο αποτέλεσμα (φύση του μηχανισμού διευθετήσεως των διαφορών και έλλειψη αμοιβαιότητας ως προς την απευθείας εφαρμογή των διατάξεων των συμφωνιών αυτών) αφορούν τόσο γενικά χαρακτηριστικά των ενλόγω συμφωνιών ώστε πολύ δύσκολα οι εθνικές δικαιοδοτικές αρχές θα μπορούσαν να υιοθετήσουν μία διαφορετική λύση, ακόμη και στην περίπτωση που κρίνουν επί του περιεχομένου διατάξεων που αφορούν τομείς για τη σύναψη των οποίων είναι ακόμη αρμόδια τα κράτη μέλη (εν προκειμένω, διατάξεων που αφορούν στην προσωρινή προστασία κατά απομμήσεως βιομηχανικού σχεδίου, κατά το αστικό δίκαιο βάσει των γενικών διατάξεων περί αδικοπραξιών, ιδίως στο πλαίσιο του αθέμπτου ανταγωνισμού), χωρίς να κινδυνεύουν να παραβούν την υποχρέωση που έχουν να

62 — Σχετικά με το κριτήριο αποδοχής άμεσου αποτελέσματος που αφορά στη διερεύνηση της φύσεως και της οικονομίας των διεθνών συμφωνιών, βλ., ενδεικτικώς, και την προμνηθείσα στην υποσημείωση 23 απόφαση *Kurferberg* (σκέψη 23), καθώς και την απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, υπόθεση C-280/93, Γερμανία κατά Συμβουλίου (Σύλλογη 1994, σ. I-4973, σκέψεις 105 έως 110).

63 — Σημείο 38.

64 — Σκέψη 35. Πβλ. και τη σκέψη 28.

65 — Προμνηθείσα στην υποσημείωση 2.

66 — Προμνηθείσα στην υποσημείωση 2.

67 — Πβλ. ανωτέρω, σημείο 75 των προτάσεων μου.

συμβάλουν στην διασφάλιση μιας ενιαίας διεθνούς εκπροσωπήσεως της Κοινότητας.

του αρμοδιότητα, θα ήταν χρήσιμες οι ακόλουθες επισημάνσεις.

γ) Επί της ερμηνείας της έννοιας «δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας» κατά το άρθρο 50, παράγραφος 6, της συμφωνίας TRIPs (τρίτο ερώτημα στην υπόθεση C-392/98)

85. Ο όρος «δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 50, παράγραφος 1, στοιχείο α', της συμφωνίας TRIPs πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της διατάξεως του άρθρου 1, παράγραφος 2, σύμφωνα με την οποία «για τους σκοπούς της παρούσας συμφωνίας, ο όρος «πνευματική ιδιοκτησία» καλύπτει όλα τα είδη πνευματικής ιδιοκτησίας στα οποία αναφέρονται τα τμήματα 1 έως 7 του μέρους II».

83. Με το τρίτο προδικαστικό του ερώτημα το Hoge Raad der Nederlanden ζητεί από το Δικαστήριο να προσδιορίσει εάν, σε περίπτωση, όπως είναι αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, κατά την οποία κατά της απομμήσεως ενός βιομηχανικού σχεδίου μπορεί να ασκηθεί ένδικο βοήθημα, κατά το εθνικό αστικό δίκαιο βάσει των γενικών διατάξεων περί αδικοπραξιών, ιδίως στον τομέα του αθέμιτου ανταγωνισμού, πρέπει η ούτως παρεχόμενη στον δικαιούχο προστασία να θεωρηθεί ως «δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας» υπό την έννοια του άρθρου 50, παράγραφος 1, της Συμφωνίας TRIPs.

86. Εν προκειμένω, η ανωτέρω διάταξη παραπέμπει ουσιαστικά στο τμήμα 4 («Βιομηχανικά σχέδια») του μέρους II («Πρότυπα σχετικά με τη θεσμοθέτηση, την έκταση και τη χρήση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας») της συμφωνίας TRIPs και, ειδικότερα, στα άρθρα 25 και 26 της τελευταίας, τα οποία ρυθμίζουν αντιστοίχως τις προϋποθέσεις και το περιεχόμενο της προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων.

84. Ενόψει της προτεινόμενης απαντήσεως στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα του Hoge Raad der Nederlanden, σύμφωνα με την οποία στην προκειμένη υπόθεση το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει την επίμαχη διάταξη της συμφωνίας TRIPs, η απάντηση στο τρίτο ερώτημα παρέλκει⁶⁸. Ωστόσο, για λόγους πληρότητας της αναλύσεως και για την περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο αποδεχθεί την ερμηνευτική

87. Σε ότι αφορά στις προϋποθέσεις προστασίας, το άρθρο 25, παράγραφος 1, που κυρίως ενδιαφέρει εν προκειμένω, ορίζει ότι τα συμβαλλόμενα μέλη οφείλουν να θεσπίσουν ρυθμίσεις για την προστασία νέων ή πρωτότυπων βιομηχανικών σχεδίων που έχουν δημιουργηθεί κατά τρόπο ανεξάρτητο. Συναφώς, βάσει του ίδιου άρθρου επιτρέπεται στα συμβαλλόμενα μέλη, αφενός, να προβλέπουν ότι ένα σχέδιο δεν θεωρείται νέο ή πρωτότυπο, αν δεν διαφέρει ουσιαδώς από άλλα γνωστά σχέδια ή από συνδυασμούς επιμέρους στοιχείων άλλων γνωστών σχεδίων και, αφετέρου, να καθιερώνουν την

⁶⁸ — Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι η απάντηση στο τρίτο ερώτημα δεν επιβάλλεται από την απάντηση στο δεύτερο ερώτημα που αφορά στην ύπαρξη ή μη ουσιαστικού αποτελέσματος της επίμαχης διατάξεως. Πρβλ. ανωτέρω, σημείο 80 των προτάσεών μου.

πρόβλεψη ότι η παρεχόμενη προστασία δεν εκτείνεται σε σχέδια που στην ουσία αποτελούν απόρροια τεχνικών ή λειτουργικών παραμέτρων.

88. Η επιλογή των ανωτέρω προϋποθέσεων είναι προϊόν συμβιβασμού και επιδιώκει να καλύψει τους διάφορους τύπους προστασίας που ισχύουν στα συμβαλλόμενα μέλη⁶⁹. Συναφώς, φαίνεται ότι τα μέλη έχουν τη δυνατότητα τόσο να επιλέξουν μεταξύ του κριτηρίου του νέου σχεδίου και εκείνου του πρωτότυπου σχεδίου όσο και να καθορίσουν με σχετική διακριτική ευχέρεια το περιεχόμενο των δύο αυτών όρων. Επίσης, θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει πως ο όρος «ανεξάρτητη δημιουργία» έχει μάλλον έναν υποκειμενικό χαρακτήρα, ενώ ο όρος «νέο» προσανατολίζεται σε μια πιο αντικειμενική θεώρηση⁷⁰. Τέλος, στο ερώτημα αν τα συμβαλλόμενα μέλη θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν επιπλέον κριτήρια από εκείνα που προβλέπονται στο άρθρο 25, παράγραφος 1, φρονώ πως η απάντηση πρέπει να είναι αρνητική στο μέτρο που η επίκληση επιπλέον κριτηρίων θα μπορούσε να συρρικνώσει την «αποτελεσματική και επαρκή προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας» που επιδιώκει, σύμφωνα με τις αιτιολογικές της σκέψεις, η συμφωνία TRIPs.

89. Σε ό,τι αφορά στο περιεχόμενο της προστασίας των ως άνω βιομηχανικών σχεδίων το άρθρο 26 της συμφωνίας TRIPs ορίζει, πρώτον, ότι ο κύριος ενός προστατευόμενου βιομηχανικού σχεδίου έχει το δικαίωμα να

εμποδίζει τρίτους να προβαίνουν χωρίς τη συγκατάθεσή του στην παραγωγή, στην πώληση ή την εισαγωγή ειδών που φέρουν ή ενσωματώνουν ένα σχέδιο το οποίο είναι είτε εξ ολοκλήρου είτε σε μεγάλο βαθμό αντίγραφο του προστατευόμενου σχεδίου, υπό την προϋπόθεση ότι οι ανωτέρω πράξεις επιχειρούνται για εμπορικούς λόγους· δεύτερον, ότι τα μέλη δύνανται να καθιερώνουν περιορισμένης έκτασης εξαιρέσεις στην προστασία των βιομηχανικών σχεδίων, υπό τον όρο ότι οι εξαιρέσεις αυτές δεν συνεπάγονται υπέρμετρους περιορισμούς για την κανονική εκμετάλλευση των προστατευόμενων βιομηχανικών σχεδίων και δεν θίγουν σε υπερβολικό βαθμό τα νόμιμα συμφέροντα του κυρίου του προστατευόμενου σχεδίου, λαμβανομένων υπόψη των νόμιμων συμφερόντων τυχόν τρίτων και, τρίτον, ότι η διάρκεια της παρεχόμενης προστασίας δεν είναι δυνατό να είναι συντομότερη από 10 έτη.

90. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι ο όρος «κύριος ενός προστατευόμενου βιομηχανικού σχεδίου» δεν προσδιορίζεται ειδικότερα, οπότε πρέπει λογικά να θεωρηθεί ότι αναφέρεται στο δικαιούχο της προστασίας οι προϋποθέσεις της οποίας ορίζονται στην προμνησθείσα διάταξη του άρθρου 25, παράγραφος 1. Φρονώ δε ότι ουδόλως συνάγεται πως η χρήση του όρου «κύριος» δικαιολογεί το συμπέρασμα, που υιοθετεί η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών, ότι προστατεύονται μόνο τα απόλυτα δικαιώματα επί των βιομηχανικών σχεδίων, δηλαδή τα δικαιώματα που θεμελιώνονται έναντι πάντων από ειδικούς κανόνες.

91. Εκτός από τους ανωτέρω όρους και τις προϋποθέσεις προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί των βιομηχανικών σχεδίων, οι ειδικές διατάξεις των άρθρων 25 και 26 της συμφωνίας TRIPs δεν αναφέρουν τίποτε άλλο σχετικά με τη μέθοδο

69 — Βλ., σχετικά, D. Gervais, *The TRIPs Agreement: Drafting History and Analysis*, London, Sweet & Maxwell, 1998, σ. 140.

70 — Βλ. U. Suthersanen, *Design Law in Europe*, London, Seet & Maxwell, 2000, σ. 437, όπου ωστόσο επισμαίνεται ότι δύσκολα μπορεί κανείς να διακρίνει μεταξύ του «πρωτότυπου» σχεδίου και του δημιουργημένου «κατά τρόπο ανεξάρτητο».

αναγνωρίσεως και προστασίας των ανωτέρω δικαιωμάτων από τα συμβαλλόμενα μέλη. Επομένως, κατά τα λοιπά φαίνεται να ισχύουν και για τα εν λόγω δικαιώματα οι γενικότερες διατάξεις των άρθρων 1, παράγραφος 1, τρίτη φράση, και 41, παράγραφος 5, της συμφωνίας TRIPs, με τις οποίες διασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή ευελιξία των συμβαλλομένων μελών κατά την εφαρμογή των διατάξεων της συμφωνίας⁷¹. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την πρώτη διάταξη, τα μέλη είναι ελεύθερα να επιλέγουν τη μέθοδο που κρίνουν κατάλληλη για την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας συμφωνίας στο πλαίσιο της εσωτερικής τους έννομης τάξης και πρακτικής. Σύμφωνα δε με τη δεύτερη διάταξη, γίνεται δεκτό ότι, εφόσον βέβαια τηρούνται όσα ορίζονται στις προηγούμενες παραγράφους του άρθρου 41⁷², το μέρος III της συμφωνίας TRIPs («Επιβολή των

δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας») δεν δημιουργεί καμία υποχρέωση για την καθιέρωση στο πλαίσιο του δικαιοδοτικού συστήματος των μελών ειδικού μηχανισμού για την επιβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, πέραν αυτού που υφίσταται για την επιβολή του νόμου εν γένει, και ότι δεν θίγει τη δυνατότητα των μελών να επιβάλλουν την τήρηση του νόμου γενικώς. Εξάλλου, καμία διάταξη του μέρους III της συμφωνίας TRIPs δεν δημιουργεί οποιαδήποτε υποχρέωση για τα μέλη να καταναείμουν με συγκεκριμένο τρόπο τα μέσα που διαθέτουν για την επιβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, αφενός, και την επιβολή του νόμου εν γένει, αφετέρου⁷³.

71 — Πβλ. τις αιτιολογικές σκέψεις της συμφωνίας TRIPs, στις οποίες αναφέρεται ότι τα μέλη αναγνωρίζουν «ως ιδιαίτερες ανάγκες των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών, οι οποίες χρειάζονται τη μέγιστη δυνατή ευελιξία κατά την εφαρμογή στην εσωτερική τους έννομη τάξη των σχετικών νόμων και κανονισμών, προκειμένου να οικοδομήσουν μια υγιή και βιώσιμη τεχνολογική βάση».

72 — Σύμφωνα με τις παραγράφους αυτές: «1. Τα μέλη μερμούν ώστε η νομοθεσία τους να προβλέπει τις διαδικασίες επιβολής που ορίζονται στο παρόν μέρος, προκειμένου να είναι δυνατή η αποτελεσματική λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση κάθε πράξης παραβίασης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που καταρριώνονται από την παρούσα συμφωνία στα μέτρα αυτά συμπεριλαμβάνονται κατασταλτικά μέτρα τα οποία είναι δυνατό να εφαρμόζονται γρήγορα για να αποτραπούν τυχόν παραβιάσεις, καθώς και κατασταλτικά μέτρα, με τα οποία αποθαρρύνεται η διάπραξη περαιτέρω παραβιάσεων. Οι εν λόγω διαδικασίες εφαρμόζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποφεύγεται η ανόρθωση εμπόδων για το νόμιμο εμπόριο και να καθιερώνονται μηχανισμοί για την εξασφάλιση της μη καταχρηστικής προσφυγής σε αυτές.

2. Οι διαδικασίες για την επιβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να είναι εύλογες και δικαιο. Επίσης δεν πρέπει να είναι υπερβολικά περίπλοκες ούτε υπερβολικά δαπανηρές και να μη συνεπάγονται αδικαιολόγητες καθυστερήσεις. Ακόμη, οι προθεσμίες που τάσσονται για την εφαρμογή τους πρέπει να είναι εύλογες.

3. Οι αποφάσεις που εκδίδονται επί της ουσίας κάθε υπόθεσης πρέπει, εφόσον είναι δυνατό, να είναι γραπτές και αιτιολογημένες και να κοινοποιούνται τουλάχιστον στους διαδίκους χωρίς αδικαιολόγητες καθυστερήσεις. Οι αποφάσεις που εκδίδονται επί της ουσίας κάθε υπόθεσης πρέπει να είναι θεμελιωμένες σε εκείνα τα αποδεικτικά στοιχεία και μόνο, επί των οποίων είχαν τη δυνατότητα να εκφραστούν οι διάδικοι.

4. Στα μέλη που μετέχουν σε μια διαδικασία παραχωρείται η δυνατότητα να ζητήσουν την εξέταση της ορθότητας των οριστικών αποφάσεων της Διοίκησης από δικαστικό όργανο, καθώς και των νομικών, τουλάχιστον, τυχών των αρχικών δικαστικών αποφάσεων επί της ουσίας της υπόθεσης, με την επιφύλαξη τυχόν δικονομικών διατάξεων της νομοθεσίας του οικείου μέλους σχετικά με τη σπουδαιότητα των υποθέσεων. Εντούτοις, δεν υφίσταται υποχρέωση παροχής της δυνατότητας να ζητήσει η εξέταση της ορθότητας των αθωωτικών αποφάσεων που εκδίδονται στο πλαίσιο ποινικών δικάων.»

92. Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί πως, σε ό,τι αφορά στην προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί βιομηχανικών σχεδίων, η συμφωνία TRIPs δεν φαίνεται να αποκλείει την εφαρμογή των κανόνων περί αθέμιτου ανταγωνισμού, εφόσον κατά τα λοιπά τηρούνται οι όροι και οι προϋποθέσεις των άρθρων 25, 26 και 41. Εξάλλου, το άρθρο 2, παράγραφος 1, της συμφωνίας TRIPs ορίζει ότι «για τους σκοπούς των μερών II, III και IV της παρούσας συμφωνίας, τα μέλη εφαρμόζουν τα άρθρα 1 έως 12 και το άρθρο 19 της σύμβασης των Παρισίων (1967)». Είναι δε γνωστό ότι στο άρθρο 10α της συμβάσεως αυτής ρυθμίζεται η αποτελεσματική προστασία κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού.

73 — Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι η δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων της συμφωνίας TRIPs μέσω των γενικών διατάξεων περί προστασίας των δικαιωμάτων που ισχύουν στην έννομη τάξη των συμβαλλομένων μελών δεν αποτελεί αθέμιτα ευρεία ερμηνεία της συμφωνίας που δύναται να επηρεάσει δυσανάλογα το νομικό σύστημα κάθε συμβαλλόμενου μέλους. Εξάλλου, είτε πρόκειται για γενικούς είτε πρόκειται για ειδικούς εθνικούς κανόνες, η συναφής προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας TRIPs μόνον εφόσον πληρούνται οι συγκεκριμένοι όροι και προϋποθέσεις που θέτει η συμφωνία αυτή.

93. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, εφόσον με βάση τους γενικούς κανόνες περί αστικών δικαιωμάτων καλύπτονται οι προϋποθέσεις και το περιεχόμενο της προστασίας που προβλέπουν οι ανωτέρω διατάξεις, τα συμβαλλόμενα μέλη δεν είναι υποχρεωμένα να καθιερώσουν ένα ειδικό σύστημα κανόνων προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων. Επομένως, σε περίπτωση, όπως είναι αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, κατά την οποία κατά της απομμήσεως ενός βιομηχανικού σχεδίου μπορεί να ασκηθεί ένδικο βοήθημα, κατά το εθνικό αστικό δίκαιο βάσει των γενικών διατάξεων περί αδικοπραξιών, ιδίως στον τομέα του αθεμίτου ανταγωνισμού, η ούτως παρεχόμενη στον δικαιούχο προστασία πρέπει να θεωρηθεί ως «δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας» υπό την έννοια του άρθρου 50, παράγραφος 1, της συμφωνίας TRIPs, εφόσον κριθεί ότι πληρούνται οι όροι και οι προϋποθέσεις των άρθρων 25, 26 και 41 της συμφωνίας TRIPs.

94. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι ο επακριβής προσδιορισμός του εθνικού νομικού καθεστώτος προστασίας του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης βιομηχανικού σχεδίου και η απάντηση στο ερώτημα εάν όντως αυτό το εθνικό σύστημα πληροί τους όρους και τις προϋποθέσεις της συμφωνίας TRIPs, ανήκει στον εθνικό δικαστή, ο οποίος γνωρίζει καλύτερα το εθνικό δίκαιο και μπορεί να κρίνει αν τούτο υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 25, 26 και 41 της εν λόγω συμφωνίας, όπως αυτό προσδιορίσθηκε ανωτέρω.

95. Εξάλλου, εκτός από μια γενική αναφορά στις διατάξεις του ολλανδικού εθνικού δικαίου και στο σχόλιο ότι πρόκειται για τις γενικές διατάξεις περί αδικοπραξιών του αστικού δικαίου, ιδίως στον τομέα του αθέμιτου ανταγωνισμού, η διάταξη περί παραπομπής δεν αναφέρει διεξοδικά όλες τις πτυχές (ερμηνεία και νομολογιακή εφαρμογή) του εφαρμοζόμενου στην παρούσα υπόθεση εθνικού συστήματος προστασίας κατά της απομμήσεως ενός βιομηχανικού σχεδίου ώστε το Δικαστήριο να είναι σε θέση να προβεί σε περαιτέρω ωφέλιμη ερμηνεία των όρων και των προϋποθέσεων προστασίας των δικαιωμάτων επί βιομηχανικών σχεδίων που προβλέπονται από τη συμφωνία TRIPs. Οι πληροφορίες και αναλύσεις επί του εθνικού νομικού πλαισίου, που παρέσχον οι διάδικοι που κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις, δεν φαίνεται να μπορούν να καλύψουν τις ελλείψεις της διατάξεως περί παραπομπής και να αποτελέσουν ασφαλή βάση διευρύνσεως της απαντήσεως επί του υποβληθέντος προδικαστικού ερωτήματος, εφόσον ο έλεγχος της ακρίβειάς τους δεν ανήκει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.

96. Σε κάθε περίπτωση, δεν πρέπει πάντως να λησμονείται ότι, εφόσον ο εθνικός δικαστής φρονεί πως εξακολουθούν να ανακύπτουν συγκεκριμένα ζητήματα ερμηνείας της συμφωνίας TRIPs, μπορεί να θέσει εκ νέου κάποιο ειδικότερο προδικαστικό ερώτημα, παρέχοντας ταυτοχρόνως όλα τα νομικά και πραγματικά στοιχεία που είναι απαραίτητα προκειμένου το Δικαστήριο να προβεί σε μια ωφέλιμη απάντηση.

V – Πρόταση

97. Με βάση τα ανωτέρω προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ότι:

- «1) Στο πλαίσιο της υποθέσεως C-300/98, η αίτηση του Arrondissementsrechtbank te's-Gravenhage για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη.

- 2) Στο πλαίσιο της υποθέσεως C-392/98, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο για την ερμηνεία του άρθρου 50 της συμφωνίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου, (συμφωνία TRIPs), η οποία αποτελεί το παράρτημα 1Γ της Συμφωνίας για την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, η οποία εγκρίθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας, καθόσον αφορά τα θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της, με την απόφαση 94/800/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994, εφόσον στην υπόθεση της κύριας δίκης το εν λόγω άρθρο εφαρμόζεται σε τομέα στον οποίο δεν έχει ακόμη ασκηθεί κοινοτική αρμοδιότητα.»